

1938

M Á R C I U S

VIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR

T A R T A L O M

**M. Nagy Ottó: Az egyház próbája. — IGY SZÓL AZ ÚR.
B. D.: A tulajdonjog. — Ajtay Béláné: A vallás és a
mai ember. — A Protestáns Irodalmi Társaság jubileuma.
László Dezső: A keresztény vallás református felfogása.
H-n.: Levélrészlet. — Tárcza Bertalan: Sztárai Mihály.
KÉZ A KÉZBEN. — IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.
HIREINK.**

Előkészületben!

Előkészületben!

LÁSZLÓ DEZSŐ:

Az anyaszentegyház élete és szolgálata

A kb. 180 oldalas könyv tartalmazni fogja: 1. Theológiai alapvetés. 2. Az egyházi munkáiról (az igehirdetés, szeretetszolgálat, egyházi fejelemzés, egyházkormányzás, az egyház theológiai munkája). 4. Az egyház munkásairól. 5. A gyakorlati theologia alapkérdései. — Előfizetési ára az összeg előzetes beküldése esetén 90 Lei. Utánvétellel sokkal drágább lesz.

Az én valláskönyvem.

Református növendékek és a szórványokban élő hivek családi és magánhasználatára. Összeállította: Kovács Lajos ref. tanító.

Megjelent!

Megjelent!

Uram taníts minket imádkozni

Irta: Dr. Horváth Jenő. Ára 5 Lei.

Kagawa

a nagy japán keresztyén. Irta: Imre Lajos. Ára 8 Lei.

Moody Dwight

Mozaikok egy világmisszionárius életéből. Irta: Dr. Horváth Jenő. Ára 6 Lei.

Dr. Ravasz László:

Hit és engedelmesség

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 180 Lei.

Megrendelhetők az „Ifjú” kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.

A „Siculia” Kereskedelmi Részvénytársaság

(Cluj, Str. Marechal Foch 43) a székelyszövetek, házivásznak elárusításán, valamint a saját üzemében előállított és nagy elterjedtségnek örvendő, aranyéremmel több ízben kitüntetett praktikus és olcsón beszerezhető „Record” gyümölcs stb. permetezőgépek forgalomba hozásán kívül, üzletkörét kiterjesztette az összes romániai ásványi és földtermékek, fa és faszén stb. stb. vételére és eladására is. A népművészeti cikkek eladását jövőre a Pitvarral közösen fogják eszközölni.

Tehát, akinek ásványi termékei stb. várnak eladásra, vagy ilyen ügyekben felvilágosításra van szüksége, avagy permetezőgépet akar vásárolni, az forduljon a „Siculia”-hoz, viszont népművészeti cikkek (varrottas, hímzés, faragások és egyéb kézműárúk stb.) dolgában a Pitvar háziipari és népművészeti termelő, beszerző és értékesítő szövetkezetet (Cluj, Str. Iuliu Maniu 3) keresse fel.

Lapunk olvasói részére, vagy bármely egyházi szervezet (Férfi- vagy Nőszövetség, Vasárnapi iskola stb.) részére — amennyiben a „Siculia”-tól rendelik meg a szükséges permetezőgépet — lapunkra való hivatkozással, a vételárból 10 százalékot ad.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR // FŐMUNKATÁRSÁK: BIRÓ SÁNDOR ÉS LÁSZLÓ DEZSŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA MARECHAL FOCH 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

XII. ÉVFOLYAM

1938. MÁRCIUS.

3. SZÁM.

Az egyház próbája.

Az egyház lehet igaz egyház és lehet hamis „egyház.” Csak az igaz egyház Krisztus egyháza. Az egyház igaz voltának a kérdésében nem mi emberek döntünk, hanem az egyház Ura, Jézus Krisztus. Már azt is, hogy az egyház válhatik hamis egyházzá, nem az egyház ellenségei, nem is túlzottan aggódó emberek találták ki, hanem maga Jézus Krisztus mutatta meg, amikor harcolt a farizeusok hamis istenféltelme ellen és szólott hamis Krisztusok eljövételéről. Az egyház előtt a bűn hatalmas miatt mindig ott áll az a szomorú lehetőség, hogy hamis egyházzá válhatik.

Jézus Krisztus azonban nemcsak megmutatta ezt a veszedelmes lehetőséget, hanem ígéje és Szentlelke által meg is kívánja óvni egyházát ettől a veszedelemtől. Kegyelemből megajándékozza a saját igazságával, de egyuttal hitben kötelezi, hogy az egyház állandóan örködjék saját, kegyelemből nyert és az Isten ígéje szerint való életben és munkában teljessé váló igazvolta felett. Az egyház Ura iránti hálából és engedelmességből a neki jutott kegyelmi ajándékok mértéke szerint mindig újból megpróbálja, megvizsgálja önmagát és megtesz mindent, hogy visszanyerje azt az alakját amelyik megfelel Krisztus akaratának és a Tőle nyert megbízatásának. Krisztus parancsának megfelelőleg ezt szolgálja az egyház tanító és bíráló, önvizsgáló munkája.

Az egyház igaz-voltának egyik fontos emberi, hitbeli biztosítéka, hogy tud az őt fenyegető veszélyről, de ellenáll annak, önmaga ítéli meg önmagát Isten ígéjének mértéke alatt, hogy megállhasson Ura ítélete előtt. Nem fél az ige szerint való bírálattól, sőt kívánja azt, mint az egészségére vigyázó ember, aki minduntalan kikéri orvosa véleményét. Ott fenyeget a hamis egyházzá-süllyedés veszedelem, ahol nem tűrik meg az egyház életének és munká-

jának Isten ígéje szerint való vizsgálatát, hanem minden erre vonatkozó megállapítást emberi becsületkérdésként tekintenek és felháborodva utasítanak el. Az ilyen magatartás hasonlít az orvosi véleményt meg nem hallgató, gyógyulni nem akaró betegéhez.

Az egyházat attól, hogy Krisztussal szembe ne kerüljön, az állandó önmaga-megpróbáltatás és ige szerint való bírálat őrizheti meg. Az ige szerint való bírálat az egyház lelkiismerete. A hangsúly ott van: az ige szerint való. Az ige szerint való bírálat nem Krisztustól idegen szempontok alapján történő hibakeresés, melyet káröröm vagy hitetlen aggodalom fűt, hanem állandó harc a bűnösökkel megigazító kegyelem mellett és a kegyelmet bűnpaldstolásra felhasználni akaró vagy daccal elutasító bűn ellen.

Isten ígéje nem engedi elfelednünk, hogy az egyház önmaga-vizsgálata mindenkori kötelesség. Ma is, itt is, a mi egyházunkban is. Nincs olyan nehéz helyzet s nincsenek olyan különös körülmények, amelyek felmentenek az egyházat e kötelesség alól. Ez mindig időszerű és mindig helyénvaló. Nem az időszerűség, nem emberi tapintat dönt itt, mégcsak nem is emberileg nagy tisztelettel körülvett érdekek, hanem Krisztus követelése és az annak való engedelmesség. Mit használna az az egyháznak, ha önmaga és a kívülvalók előtt elleplezne valamit, amit Krisztus előtt úgy sem lehet elleplezni? Az igaz egyház azon a hiten épül fel, hogy őt minden váddal és ítélettel szemben védi és igazolja Krisztus kegyelme, de csak akkor, ha csak Krisztusra bizza magát és csak Neki engedelmeskedik. Ha nem ezt teszi, értéktelen polyvaként Krisztus ítéletének tűzében semmisül meg és ettől nem mentheti meg semmi.

M. NAGY OTTÓ.

„IGY SZÓL AZ ÚR“

A tulajdonjog.

„Nem a magatoké vagytok, mert áron vétettetek meg.“
1. Kor. 6 : 19, 20.

Mi, kik a jog által rendezett társadalomban óhajtunk élni, a tulajdonjogot is sérthetetlen jogaink közé számítjuk. Minden lehető megteszünk, hogy biztosíthassuk a magunk és a körülöttünk élők tulajdonának sértetlenségét. A telekkönyvekben minden talpalatnyi föld tulajdonosát nyilvántartjuk. Hasonló módon szeretnők elérni, hogy a tulajdonos szabadon rendelkezessen másféle tulajdonával is. Míg egyfelől féltjük tulajdonjogunkat, éppen annyira megfélemedtünk arról, amit a Biblia oly sokszor mond, hogy van egy *Óstulajdonos* s minden az övé. „Az Úr a föld s annak teljessége; a föld kerekessége s annak lakói.“ (Zsolt. 24 : 1.) Az Úristen a maga tulajdonát adta át nekünk s addig a mienk, amíg neki tetszik. Vagyonunk felett a tulajdonjog Istené.

Az Ige szerint nincs abszolút jogunk magunk felett sem. Bármennyire is ragaszkodunk ahhoz, hogy magunk határozzuk meg életünk útját.

Isten Igéje azt mondja nem a magunkéi vagyunk. Testünk, lelkünk Istené. Nem csak azért, mert ő teremtette, hanem, mert meg is vette. „Aron vétettetek meg.“ Aron a bűn rabságából, amelyben a romlásba jutottunk volna, minden javunkat eltékozolva. Drága áron vett meg Jézus Krisztus. Neki, a Szabadlónknak van tulajdonjoga felettünk. Életünkben ez az egy döntő s igazi tulajdonjog. Krisztus tulajdonjogával szemben nekünk csak egy jogunk, mondjuk így, egy kiváltságunk van: *a hála*. Ez az a csodálatos jog, amellyel megőrizhetjük mindazt, ami az Óstulajdonosé, ami a Krisztusé. Ez az egy véd meg a tékozlástól.

Mi szertnének jogi társadalomban a jogi rend szerint élni. Sokan leintőleg mondják, hogy néptünknek ez az ősi hajlama s vágya ma már nem hatja át világunkat. Ma nincs jogi élet-lehetőség. Pedig a jogi élet nem lehetetlenség. Az első azonban nem az emberi jog. Isten Igéje azt várja, hogy először is számoljunk az egyetlen abszolút tulajdonjoggal s a Krisztus felettünk szerzett jogával s kcsdjük el azt, ami legfőbb kiváltságunk. A hálaáldozat által sáfárkodni, azzal, ami a mienk. Így nem vész el, hanem a mienk s az igazi Tulajdonosé marad. Ez az élet teremt rendet a világban, ahol úgy megingott a jog ereje. Ámen.

B. D.

A vallás és a mai ember.

I. Ha ez a téma valahol szóba kerül, keserű vád-beszédek és kemény ítéletek szoktak elhangzani. A vád nem alaptalan és az ítélet indokolt. Az ember tragédiájában Lucifer meglegedett egy talpalatnyi hellyel, hol a tagadás lábát megvetheti. A mai ember tragédiája, hogy a tagadás államiag támogatva és intézményesen megszervezve, iskolákban tanítva és könyvekben propogálva egész országokban megvetette a lábát. És én mégis azt szeretném, ha ebben a kérdésben Itt és most valami láthatatlan bíró kimondaná a határozatot: „A védelemé a szó!“ Mert én védelem akarom a mai embert a vallásatlanság vádjá ellen. Attól tartok azonban, hogy kllensem a védelmet nem köszöni meg, mert a legfelső fórum e védelem alapján talán keményebb ítélet alá állítja, mint a legkeserűbb vádra. Meg akarom mutatni, hogy talán titokzatos, de annál mélységesebb összefüggésekben, a vallás át- meg átszövi a mai ember életét, hogy a legváratlanabb időben, a legmeglepőbb formában üti fel a fejét a mai modern élet különböző megnyilvánulásaiban — és ez lesz a védelem. De ugyanakkor nem hallgathatom el, hogy a mai ember mindezeket nem tudja, vagy nem akarja meglátni, nem ismeri fel, vagy éppen félrelemeri az élet legnagyobb értékeit — s ebben vád lesz és ítélet anélkül, hogy az akarna lenni.

A vallás — a filozófia meghatározása szerint nem más, mint az értékek fennmaradását biztosító valósgokba vetett hit. A hit pedig olyan meggyőződés, mely nem értelmi belátáson alapszik. Hit nélkül nincs határozott és erélyes cselekvés; ha azt, hogy cselekvésünk célját el is éri, nem hisszük erősen és igazán, hanem csak több-kevesebb valószínűséggel reméljük, akkor cselekvésünk mindig tétova és gyöngé marad. Ennek az igazságnak a tűzét ugyancsak érzti a maga bőrén a mai ember, amikor a bizonytalanságnak és kiszolgáltatottságnak olyan állapotában tengődik, amilyenre talán még nem is volt példa a szellem történetében. És Ady Endre

nem hiába áll ott ennek a korszaknak a fordulóján, mert az ő dacos-keserű és mégis sovárgó vágytól fűltött vallomása igazán olyan, mintha a mai ember hitvallása lenne:

„Hiszek hitetlenül Istenben
Hiszek, mert hinni akarok,
Mert sohase volt még úgy rászorulva
Sem élő, sem halott.“

II. 1. Elmondok először is néhány olyan jelenséget, amelyek megfigyelésem szerint megmutatják a mai ember érdeklődését a vallás iránt. Azt tapasztaltam, hogy ha nem hajdnál fogva rángatjuk elő, hanem csak felhasználunk minden kedvező alkalmat, akkor az emberek sohasem zárkoznak el az élet legmélyebb igazságairól való beszélgetés elől s a bizonyágtétel sohasem marad visszhang nélkül. Két példát szeretnék elmondani.

a) Az egyik velem történt meg az elmúlt nyáron. Egy kisebb társasággal kiránduláson voltunk kolleganóimmal a Retyezát hegység egyik tengerszeménél. A környező hóborította hegyek, a törpe fenyő sötétzöld s a zuzmó halványzöld foltjaival tarkított hatalmas sziklák s a titokzatos, fekete vízü tó láttára elfogta a lelket az áhítat s ajkunkon önkéntelenül feltört az ősi zsoltár: „Te benned bíztunk... mikor még semmi hegyek nem voltak...“ Az ének utolsó hangjai még ott rezegtek a fekete vízü tó felett, amikor odajött hozzám a társaság egyik tagja, egy zsidó ügyvéd s azt kérdezte:

- Hol van ez megírva a Szentírásban?
- A zsoltárok könyvében — feleltem meglepetve.
- S ki írta a Zsoltárok könyvét?
- Dávid király — de az elhangzott zsoltár Mózes éneke.

— Igen — és héberül így hangzik — s azzal elkezdte mondani különös ritmusu, idegenszerű csengéssel a Zsoltárt.

— Ilyen jól ismeri az őszövétségi Szentírást? — kérdeztem csodálkozva.

— Nemcsak az őt, az újat is!

Egyik álmélködésből a másikba estem, amíg elmagyarázta, hogy tagja egy bizottságnak s mint ilyen több konferencián részt vett, ahol a zsidók a keresztyén egyházzal közös frontot alkotnak a Szentírás védelmében. Ettől kezdve egész úton ez a téma foglalkoztatott bennünket s szinte megfedekeztilünk az út csodás szépségeiről is.

A másik példa távolabbi s nem kevésbé jellemző.

— Néhány évvel ezelőtt az egyik legbátrabb és leg-hatadóbb szellemi londoni napilap irodalmi rovatában egy cikksorozat jelent meg „Az én vallásom” címmel. 10 vagy 12 híres írót szólítottak fel arra, hogy hozza nyilvánosságra vallásos meggyőződését. Olyanok voltak köztük, mint az azóta elhunyt Arnold Bennet, Conan Doyle, Hugh Walpole, H. A. Jones stb. A sorozatnak olyan sikere volt, hogy a kiadóhivatal nem tudta a kívánt példányszámot előállítani, két héten át az irodához vezető úton valóságos harc folyt és Bennet azon a napon, amikor cikke megjelent, hiába járta be Liverpool összes utcáit, egyetlen olyan újságrust se talált, aki összes példányait el ne adta volna.

b) Ugyanaz az érdeklődés nyilvánul meg a különféle szellemi mozgalmakban, amindők a teozofia, spiritizmus, oxfordi mozgalom. Nem léphet fel olyan lehetetlen próféta, akinek ne támadnának követői. A maglaviti csodalátó pásztorok ezrek és ezrek jártak a csodájára, Annie Besant alig fedezte fel Krisnamurtit, máris minden városban keletkeztek teozófus társaságok. A spiritizmus szerinte oly régi, mint maga az emberiség — s Ézsaiás próféta csak úgy prédikál a halottidézők és jóvendőmondók ellen, mint a mai egyházak papjai, de azért a legkisebb faluban is van legalább egy asztaltáncoltató társaság. Viszont az oxfordi mozgalom csak néhány éves, de nagyon családneki, ha kiderülne, hogy Aradon még nincsenek hívei. Ha vannak itt közöttünk olyanok, akik egyik vagy másik mozgalmat jobban ismerik, semhogy lélekben ne tiltakoznának az ellen, hogy a többiekkel egy kalap alá vontam, kérem ne vegyék ezt a nekik talán sokat jelentő lelki közösség lealacsonyításának. Nem szándékom kisebbiteni egyiknek a jelentőségét vagy értékét sem, csak ki akarom emelni azt a vonást, ami bennük közös: a mai ember vallásos érdeklődését és olthatatlan sóvárgását valami magasabbrendű változhatatlan valóság után. Az oxfordi mozgalom gyors és széleskörű elterjedésének éppen az a titka, hogy ezzel a magasabbrendű változhatatlan valósággal úgy számol, mint az életnek legfőbb mozgatójával és nem mint valami mellékes járulékkal. Tagjai mindent a Lélek indítására cselekszenek, sokan vannak köztük, akik minden rendszeres jövedelmi forrás nélkül, a szó szoros értelmében hitből és imádságból élnek, emberek, akik egy szenvedélyes játékos kockázatával mindent egy lapra tesznek: Istenre s aztán várják, „hogyan nyeri meg saját derbijeit.” Száz meg száz veszni indító élet alakult át e mozgalommal érintkezésbe jutva tartalmas, értékes életté, magam is ismerek embereket, kiknek azelőtt teher volt minden munka és életük központja saját énjük volt s akik most bármilyen szolgáltatásra önzetlen odaadással vállalkoznak. Ez is csak azt mutatja, hogy az emberek között mindig és mindenütt vannak, akik vágyva vágyanak mások életének történetéből megtudni, hogy Istent keresve, végül is megtalálták-e őt igazán.”

2. Ez a tendencia azonban nemcsak az úgynevezett vallási mozgalmakban érvényesül, hanem kimutatható a sokrétű mai élet számos más viszonylatában is. Figyeljük meg pl. a) az irodalmat. Nem beszélek itt a kimondottan vallásos irodalomról, s éppen csak megemlítem, hogy nem nézhetünk át egyetlen könyvkiadásra jegyzéket, nem állhatunk meg egyetlen könyvkiadást elől sem anélkül, hogy szemünkbe ne ötlene egy olyan cím, amely vallásos témára utal. Inkább arra akarok rámutatni, hogy már az északi népeknek, skandinávoknak és oroszoknak az erdélyi irodalomba való betörésével

érvényesülni kezdett az irodalomban egy olyan irányzat, mely nem gyönyörködletni akar, hanem Ibsen f. szavával „ítélni önmaga felett” és giganitikus vergődéssel keresi a feleletet az ősi kérdésekre: „Va-e Isten?” és „mit kell tennünk.” Sőt merem állítani, hogy erre a látásra felnyílt szemmel észrevesszük ezt a keresést olyan irodalmi művekben is, amelyekről a közfelfogás szerint távol áll minden ilyen szándék. Egy modern magyar irodalomtörténetben olvastam pl. Jókairól a következő megállapítást: „Valami elkíséri az embert ifjúkori Jókai olvasmányából az életen át. Valami megfogalmazhatatlan: az öröklét vonása.” Egy egész nemzedék ment el Jókai mellett anélkül, hogy ezt a vonást felfedezte volna benne — a ma irodalomtörténete nyitja meg rá a szemeket. Vagy Arany Jánost még legnagyobb ismerője, Riedl Frigyes is úgy mutatja be, mint akinek költészetében a redizmus a leginkább érvényesülő vonás és egy egész kor elmellőzte azt, hogy szádra „nem a való hát, annak égi mása” volt a lényeges és a ma embere kezdi észrevenni Aranyban is a kimondhatatlan jelenlétét, amikor pl. Buda halálában ilyen sorokra bukkan:

„Csillagok az égen csillámlani születtek,
Zárva le minden szem, tűzek is elküntek;
De az ég nagy sátira, a magasán mélylő,
Szerte ragyog- s virraszt az örökkön élő.”

b) Még inkább meglep bennünket az efféle felfedezés a napi sajtó terén, már pedig itt is mind gyakrabban találkozunk vele. Csak két példát szeretnék itt is elmondani. A rádióban hallottam egyszer egy előadást egy újságról a napi sajtó céljairól. Az előadó azt a megállapítást tette, hogy a sajtónak az a célja, hogy vezesse a közvéleményt s kifejtette, hogy annál jobban tudja vezetni, minél jobban szolgálja. Az vezet jól, aki jól szolgál. Ha első akarsz lenni a vezetésben, — légy első a szolgálatban. Egy újságról mindenesetre meglepő ez a már nem is vallást, hanem egyenesen krisztusi tanítás. A másik példa még váratlanabban állt elő a „Délihír” című újság lapjain. Valamelyik nagy színésznőről, akinek a dicsősége már a múlté, közölnek egy interviút, mely azzal végződik, hogy az újságról elkíséri a művésznőt az Angolkisasszonyok templomáig s még látja, ahogy vékonybunda alakja térdre hull... s hozzáteszi: „Egy szép művészi életnek csak ez lehet a rezüméje!” — En nem teszek hozzá semmit, a példa maga elég beszédes. A sajtóval kapcsolatban utalok a filmre is és emlékeztetek arra, hogy akkora közönségsikerrel talán semmiféle más tárgy film nem tudott elérni, mint a Ben-Hur, vagy a Quo Vadis, vagy a Királyok- királya.

c) A tudományt és a vallást a közfelfogás egy-mással ellentétben állóknak szokta tartani, pedig itt is úgy áll a dolog, hogy az igazi vallás és az igazi tudomány sohasem kerülnek ellentétbe egymással, a vita legfőbb körül folyhat, hogy melyik az igazi vallás és tudomány. De legkevésbé kerülhetnek ellentétbe ma, amikor a tudomány a végső nagy titkokat fessegeti, minél közelebb jut azok nyitójához, annál inkább közeledek minden tudás végső okához. Csak néhány — ha nem is éppen mai — természettudós nyilatkozatát idézem. Sir Crooks Vilmos, a világ egyik legnagyobb kémikusa, ezt írja: „Nem tudom elképzelni, hogy világos ésszel megáldott ember hogyan kételkedhetik legkevésbé is Istenben, a Törvényadóban és az Életadóban”. Lord Kelvin, akit a „természettudomány Napoleonjának” neveztek el, úgy nyilatkozott, hogy nem tud elgondolni az atheizmusnál nagyobb képtelenséget. Sir Lodge Olivér, aki talán a legnagyobb élő fizikus, aki kétségtelenül komoly hívő is, ezt írja: „A természettudomány irányzata, akármilyen más lehet is még mondani róla, bizonyára nem a hitetlenség felé halad napjainkban.” Sir Stokes György, a híres fizikus (meghalt 1903-ban) kijelentette, hogy meggyőződése szerint „nagyon csekély kisebbséget” képeznek csak a természettudósok között a hitetlenek. Ha természettudósok között kisebbséget képeznek a hitetlenek, az orvostudományban egyre nagyobb többségre jutnak a hívő orvosok. Ők, akik naponta szemlélük az

élet és halál titkait, mind jobban látják, hogy a beteg nemcsak akkor van Isten kezében, amikor ők már tehetetlenül állanak mellette, hanem Istené volt amlőlött lett volna és Ővé lesz, amikor már nem lesz. Amióta felfedezték a tudatalatti nagy birodalmat, mind inkább előtérbe lépnek a gyógyítás lelki módszerei és egy neves magyar orvos tollából olvastam a következő nyilatkozatot: „Az angina pectoris megelőzésének hathatós fegyvere a vallásos kedély. Mi az Istenben való bizodalmat, az Isten akaratában való megnyugvást tartjuk annak a varázserőnek, mely az élet viszonyosságainak, a gazdasági megrendüléseknek, a rengeteg izgalomnak az emberre való káros hatását, ereinek megromlását megakapályozni képes. Az élet harca egyre öltözköbbsébb lesz. A szív és ereinek feladata is napról-napra súlyosabb. Az ember nem bízhat senki emberfiában, önmagában sem. Hiszen éppen a szívbeteg érzi egjobban, hogy milyen parányi az ember. Csak egyben bízhatunk: a Gondviselésben. Akik Berne bízna, nem csalatkoznak. Nem szabad kétségbe esnlük, ha nem látjuk akaratunk érvényesülését. Boldogok lehetünk, ha akaratunk — egy szerzetes szavai szerint — esdceppként belefolyik a Gondviselés akaratának tengerébe. Meddő küzdelmeink, szenvedéseink közepette ne emésszük önmagunkat, hanem szóljunk az Imával így: „legyen meg a Te akaratod!” Ugye, hogy úgy hangzik ez, mint egy szép prédikáció, s a legszebb benne, hogy mégse prédikáció, hanem orvosi tanács. Amellett mind több és több olyan orvostudósról hallunk, aki nyíltan vallja, hogy az „áldott orvos” nyomában akar járni és Vele gyógyítja betegeit. Bizonyára sokan ismerik Schweitzer Albert nevét, aki otthagya tanári székét a strassburgi egyetemen, szaktöltött művészi és tról ambícióival, hogy „sikra szálljon távoli csillagzatok alatt élő betegek ügyéért, arra a könyörületeségre hivatkozva, amelyet Jézus parancsol.” Vagy ott van Sir Wilfred Grenfell, aki több, mint harminc évig munkálkodott a Labrador félszigeten szétszórtan élő mélytengeri halászok között, amikor megírja munkás élete tapasztalatait így nyilatkozik: „Sok, sok haladkötő mellett álltam életemben és mindig jobban meggyőződtem arról, hogy a lélek nem hal meg. Bizonyos vagyok abban, hogy teljes halál nincs.” Megemlíttem még, hogy Budapesten és Debrecenben is van már orvosok bibliaköre s ezzel áttérek a bibliaolvasó politikuskokra.

d) Darányi Kálmán magyar miniszterelnök, aki az egyik budapesti ref. egyház főgondnoka, ebbe a hivatalába való beiktatásakor kijelentette, hogy főgondnokként tisztében mindig az fog előtte lebegni, amit az Úr Jézus mond a Márk X. 44. verse szerint: „Aki közületek első akar lenni, mindenkinek szolgálja legyen”. A magyar miniszterelnök és a most sokat emlegetett Csang-Kat-Sek tábornok minden tekintetben messze vannak egymástól s mégis ugyanaz a lélek hatja át, amikor ez év márciusában Nankingban tartott előadásában a következőket mondta: „Életünket elvehetik, testünket láncra verhetik, de a hitet és lelket nem lehet megölni.” Nanking most elesett — s ki tudja — Csang-Kat-Sek nem fogja-e életével megpecsételni hitvallását.

e) Ha már a politikai életben is felfedeztük a vallás gondolatát, keressük meg a törvényhozásban is. Amikor az igazságszolgáltatás tekintetbe veszi az ú. n. enyhítő körülményeket, vagyis nemcsak magát a tettet, hanem a szándékot is elbírálja — vajjon nem Krisztus parancsának engedelmeskedik-e tudva vagy öntudatlanul? Amikor a törvényhozó testületek a munkás jogait biztosítják, amikor az anya- és csecsemővédelem a nép-egészségügy érdekében hoznak törvényeket, nem az e eljárásuk alapja, hogy „amit eggyel tesztek e kicsinyek közül, velem tesztek?” Mindegy, hogy a valóságban talán ezer más indítókuk van rá, — valójában csakis erre vezethető vissza.

f) Végül pedig befejezem védőbeszédemet egy olyan területen, amely a mai embereknek talán a legnagyobb többségét tartja lekötve, s mely látszatra igazán híjját van minden vallási gondolatnak. Ez pedig a sport világa. A sport lényege a test kultúrája s közfelfogás szerint

vajmi kevés lelki elem fedezhető fel benne. És mégis, ha beállítjuk gondolkodásunkat egy bizonyos nézőpontra, itt is felfedezhetjük a mélyben a titkos összefüggéseket. Már maga a fair play fogalma, a sportszerű viselkedés követelménye — tisztára lelki elem — de van azután a sportban egy momentum, amely megadja az összefüggések nyitját és ez: a győzelem. És ez azért van így, mert az ember tudja, s ha az élet forgatagában, vereségei és veszteségei közt százszor el is felejtette — a lelke mélyén mégis érzi, — hogy a legnagyobb, legszebb, legértékesebb dolog a világon a győzedelmes személyiség. De mert kihalt lelkéből az az ígélet, hogy a világ felett győzelem is az övé lehet, olcsó sportrekordokban élt ki győzelem utáni vágyát romlandó koszorúért küzd, holott övé lehetne a romolhatatlan.

III. Mindezekben megpróbáltam rögzíteni a fel-fel-villanó vallásos gondolatot a mai ember életében. S ha tén ezekben nem is láttuk meg, vagy csak most láttuk meg a mai ember Isten után való vágyakozását, még sem kételkedem abban, hogy ez a vágy ott van mindnyájunk lelkében. Úgy vagyunk vele, mint a borsóhercegnő a mesében. Hiába vetettek neki puha ágat, kényes hercegnői teste álmatlanul hanykódott az alája rejtett borsószemen. A mai ember is megpróbált jól aludni materiáliszmusból alkotott masszív ágyán — de hiába takarja le a tagadás vastag pokrőcaival, a gyönyör puha párnáival, a művészet selyemtakaróival — lelke — ez az álruhás hercegnő, nyugtalanul vergődik — az elrejtett — habár csak borsószemnyi istenkereső vágy miatt. S csak akkor talál haza édes pihenőre, ha feltör lelkéből Auguszínus örök vallomása: „Tu nos fecisti ad te, cor nostrum inquietum est, donec requiescat in Te!”

AJTAY BÉLÁNÉ.

Dr. Boros György unitárius püspök nyugalmába vonulásával megüresedett püspöki széket dr. Vargha Béla, az unitárius egyház lelkes főjegyzőjével töltöték be, míg az így megüresedett lelkes főjegyzői állásra dr. Kiss Elek theol. tanárt választották meg.

Mackensen a világháborúnak Hindenburg mellett legandás hőse az eichelsdorfi gyülekezetnek oltári bibliát ajándékozott s abba a 26. zsolnárnak ezt az igéjét írta: „Uram szeretem a te házádban való lakozást és a te dicsőséged hajlékának helyét.”

Feketicse (Jugoszlávia) a presbiterek karácsony és új év között körzetenként meglátogatták az összes református családokat. A látogatás alkalmával a családokat a következőkre buzdították:

1. Járjanak templomba.
2. Éljenek úrvacsorával.
3. Gyermeküket küldjék a vasárnapi iskolába.
4. Serdülő és felserdült fiaikat és leányaikat küldjék az ifjúság otthonba biblia-órákra, ének-órákra s egyéb összejövetelekre.
5. Támogassák a szegényeket, elhagyatottakat, özvegyeket, árvákat s jelentsék be a lelkipásztornak. A látogatás alkalmával az ilyenek azonnal jegyzékbe veendőek.
6. Látogassák a betegeket s jelentsék be a lelkipásztornak. A látogatás alkalmával ezek is azonnal jegyzékbe veendőek.
7. Egyházi adójukat fizessék be a gondnoknál.

A Protestáns Irodalmi Társaság jubileuma.

A Protestáns Irodalmi Társaság ünnepélyes keretek között ülte meg fennállásának ötven esztendő évfordulóját Budapesten a Zeneakadémia nagytermében tartott estélyel. Dr. Jalsoviczky Károly miniszteri osztályfőnök hozta el a magyar kultuszminister köszöntését.

— 1889-ben jelenik meg — mondotta — a Protestáns Szemle első száma. Korszerű nemzeti irányban, de európai alkalmazkodással indul meg. Az új kort és annak eszméit szolgálja. Ez az iránya megmaradt. A protestántlizmusnak ma is megvan a maga mondani- valója.

Kovács Sándor evangélikus püspök az egyházak üdvözlését hozta.

— Nem azért alakult ez a társaság, hogy felekezeti célokat szolgáljon. Hanem, hogy elvégezze a történelmi küldetés reá eső részét. Társadalmunkban is mindig élt a keresztyén világ egységének nagy ábrándja. Ilyen szempontjai voltak ennek a társaságnak, amely a szabadság és rend eszméjét hirdette és a diadalmas keresztyénség eszméjét szolgálta. Az emberiség sorsának tényezői nem azok — mondotta végül a püspök —, akik a keresztfákat ácsolják, hanem akiket a szilaj gyűlölet a keresztfára szegezett.

Kapi Béla evangélikus püspök mondott ünnepi beszédet.

— A nemzet nem születik, hanem lesz. Századokon át halad és mindig más és mindig ugyanaz. Mindig megérkezik és mindig útra indul. A nemzet örök levés. Két hatalmas erő formálja a nemzet arcát: történet és lélek. A kettő formálja ki a leghatalmasabb történelmi értéket, a nemzeti egyéniséget, mely mint tiszta arany abroncs átfogja a nemzet egész valóságát. De a nemzetnek magasabb kategóriája is van, mint amit nemzeti egyéniségnek is nevezünk. A nemzet egyénisége fölött való érték ez, melyet saját erejéből nem érhet el, amit így mondhatnánk: nemzeti személyiség. Ezt csak Istennel kapcsolatban érheti el. Csak úgy, ha Isten kezéből veszi a nemzet történelmi küldetését és azon erőket, amelyek segítségével feladatát be tudja tölteni. A nemzeti személyiség függőleges irányban helyezi e nemzetet, Istennel kapcsolatban. Fél századdal ezelőtt Hegedűs Sándor, Szász Károly és munkatársaik azért alapították a Protestáns Szemlét, mert a nemzeti személyiség történelmi szükségességét érezték. Fundamentális munkát végeztek: családvédelmet, tanyagondozást a maga kiadványaival. Mit akartunk az elmúlt fél században? Szolgálni. Miben keressük a jutalmat? Szolgálatban! Mit kérünk támogatóinktól? Hogy szolgálhassunk!

A beszédek sorát dr. Ravasz László püspök zárta be.

— Milyen fiatal a Protestáns Irodalmi Társaság — mondotta a püspök —. Mennyire szükség van most is reá. A hit műveltségé válik, viszont a műveltség megismerése által növeljük a hitet. Ezzel a nagy és igaz körforgással akartuk felemelni a protestantizmust.

Érdekes jelenség az a világon, amikor egyik tény szövedéke alatt másik fejlődik és egyik a másikat felcseréli. Ősszel pl. azt gondolná az ember, hogy ez az élet ünnepe, pedig ez az élet csatavesztése. Viszont ilyenkor télen fatörzsben, sziklben győzelmesen haladó sereg indul a tavasz felé. Ilyen játék a valóság körülöttünk. Ma azt hinné az ember, a külső tényeket nézve, hogy nagyon egyházas életet élünk. Pedig a külszín alatt óriási és félelmetes pogányság terjeszkedik. Német- és Spanyolországban ez a pogányság benne lappangott a keresztyénségben. Amikor jött a döntés: hová állasz, Krisztust vállalod-e vagy Krisztus ellen támadsz? akkor Krisztus megint egyedül maradt. Minden egyháznak legnagyobb feladata, hogy a nevére telekkönyvezett híveket valódi hívőkke tegye. Ne álképletben éljünk. Az a legnagyobb érdeke minden egyháznak, hogy minden katolikus jó katolikus legyen és minden protestáns igazi protestáns legyen. A missziói élet jelentkezése az egyház önfenntartása. Valahogy Krisztus és az egyház

elszakadt egyháztól. Az egyház nincs benne Krisztusban, Krisztus nincs benne az egyház tagjaiban. Két külön úton járnak. Van olyan típus, amely vállalja az egyházat, mert jó pártszervezet. De meg lehet kérdezni: vajon minden Krisztusért történik-e? Azért csinálnak-e keresztyén politikát, mert több Krisztust kívánnak? Kiderül, hogy Krisztus és az egyház sok esetben külön vannak egymástól. Vannak Krisztusért járó lelkek, akik meghajolnak Jézus fensége előtt, de az egyház nem kell nekik, az egyház nekik útban van, az egyház miatt nem tudják Krisztust követni. A két végtet között a Protestáns Irodalmi Társaság útja: krisztusívá tenni az egyházat. Krisztus mellé toborozni az ő szétszórt népét. Ne legyen Krisztus egyház nélkül és ne legyen egyház Krisztus nélkül. Harangszó akar lenni továbbra is, az örökkévalóságából való figyelmeztetés. Ut akar lenni Krisztus felé.

A beszédeken kívül is gazdag másora volt az estélynek. Baszildes Mária, Kósa György, Juhász Géza, R. Simonfy Margó, Albert Ferenc, Kapi Králik Jenő vezetésével a Lutheránus énekkar gazdag és művészi műsort adtak.

Ravasz László püspöknek egy fiatal lelkész, aki tavaly nyáron Indiában volt a K. I. E. világkonferencián, egy kis nippet hozott emlékül. Egy ébenfa tönkön ül három majom, elefántcsontból kifaragva. Az egyik a két szemét fogja be, a másik a két fülét fogja be, a harmadik a száját fogja be.

— Hát aztán mit jelent ez a kis szoborcsoport? — kérdi a püspök.

A fiatal lelkész elkezdett valami tudós magyarázatot az indiai vallásbölcseletről, de Ravasz László közbeszólt:

— Nem azt jelenti ez, fiam, hanem a jó püspök jelképe, aki se nem lát, se nem hall, se nem beszél.

Ez persze tréfából mondódott. Ilyen püspököt szeretnénk sokan, de a jó püspök ellenkezőleg, nagyon jól lát, nagyon jól hall és mindig megmondja, ami épülésre való.

Hanem azért minden tréfában van valami igazság is, amit nemcsak a püspöknek, hanem mindenkinek jó a szívére venni.

Nem muszáj mindent meglátni, nem muszáj mindent meghallani és nem muszáj mindent kilocsogni.

A timișoarai megyéspüspök a kath. vallásra való áttértek és kikeresztelkedések ügyében körlevélben hívta fel a lelkészek figyelmét, hogy mindazoknál, akik áttérésre jelentkeznek, szigorúan meg kell vizsgálni az indító okokat, az illető eddigi életét, erkölcsi és életfelfogását és csak ha erre nézve kielégítőek a bementő felvilágosítások, szabad felvenni az illető személyi adatait.

Miután a jelentkezési ívet felvették beható vallásoktatásnak kell következnie, amelybe a kérelmező korához, állásához és képzettségéhez mérten bele kell venni a bibliát, az egyháztörténelmet, szertartást és apologetikát. A vallásoktatás tartamának minden jelöltnél négy hónapon keresztül legalább heti két órának kell lennie. És csak ezek után lehet a püspöki hatóságndi kérelmezni s jelöltnek a katolikus egyházba való felvételét.

A zulunégek nyelvén most jelent meg egy evangélikus énekeskönyv, amely 264 éneket tartalmaz. Az énekeskönyvet Granguist Ida svéd misszionáriusnő állította össze.

A keresztyén vallás református felfogása.*

III. A hit.

A keresztyén vallás alapja Istennek önmagáról való bizonyágtétele saját szava: Igéje által. Istennek ez az önmagáról való bizonyágtétele az Ige egyház általi hirdetésében lesz maivá és aktuálissá. Ennek a bizonyágtételnek általunk való elfogadása a mi *hitünk*. Isten hív bennünket a maga szava által, hogy mi abban őt megismerjük, mi pedig erre a hívásra a hitben felelünk. A hit szónak gyökere tehát Isten hívásában van, a hívő emberek Isten által hívott emberek és pedig olyan hívottak, akik a hívást elfogadták és ezáltal hívőkkel lettek. Mi a hitünkkel kapcsolódunk Isten Igéjéhez, viszont a hitünk alapján leszünk vallásosakká, azaz Istenről vallást tevő, hitvalló keresztyénekké.

A hit igazi keresztyén értelme szerint Isten ajándéka. Isten nemcsak szól hozzánk az ő Igéjében, hanem Szentlelke által úgy munkál bennünk, hogy mi ezt a szót meg is tudjuk érteni, ezt a szót el is tudjuk hinni. A hit tehát Istennek bennünk rejlő legnagyobb ajándéka. Ennél fogva vagyunk képesek őt az Igében megismerni. A hit tehát nem egyik szellemi képességünk, pláne érzelmünk. A hit minden más emberi szellemi képességtől független, nem része, vagy fajtája az ismerő képességnek, nem egyik érzelmi magatartásunk, nem akaratumunk sajátos útja, nem képzeletünk elhithető játéka. Nem. A hit egész szellemi világunknak Istentől meghatározott mivoltában rejlik, egész szellemi világunknak átalakulása és átminősülése egy abban megjelent új elv, Isten szava körül, egész valónk visszhangja Isten Igéjére.

Az igaz hit nem más, mint Isten Igéjében adott szavának elismerése. Az Igében Isten mindig életparancsokat ad gyermekeinek. A hit tehát nem más, mint Isten szavának való *engedelmesség*. A hiten, mint engedelmességen keresztül történik a keresztyén ember világ felé fordulása is. A hitben a keresztyén ember mindig parancsot kap arra, hogy mit kell tennie a világban embertársai között. A hitnek ezt az emberek és világ felé való megnyilvánulását hívjuk szeretetnek, vagy szolgálatnak. A hitben lefolyó élet a legmunkásabb, leghörsibb, másokért legtöbbet tevő élet. A hit igazi hősei mindig ott éltek az emberek között és szüntelenül azon fáradoztak, hogy az emberek életét Isten akaratának megfelelő, igaz emberi életté tudják tenni. Elcsodálkozunk azon, ha akár a történelemben, akár a mai időben szemléljük azt, amit a hit hozott létre az emberiség életében. Nem akármilyen hit, hanem éppen az Isten Igéjén alapuló keresztyén hit. Ebből a hitből templomok, iskolák, új államalkotmányok, felülmúlhatatlan művészi alkotások, legkülönbözőbb sze-

retet intézmények állottak elő. Ennek a hitnek alkotásai népeket tartottak meg és tartanak meg ma is és fognak megtartani a világvégezetéig szüntelen. Egyáltalán nem közönbös nemcsak az egyénre, hanem a közösségre nézve sem, hogy vannak-e igazi hívő emberek? A Krisztus szerinti értelemben vett hívő emberek olyan fontosak a világban, mint az ételben a só, vagy a sötétben a világosság.

Az Isten Igéjén felépülő hitben tudom itt a földön Istent megismerni. A hitet azért adja Isten, hogy amíg a földön élünk, ezáltal a lehető legtöbbet ismerjük meg az ő titokzatos létéből és munkájából. A hívő embernek azonban *igérete* van Istentől, hogy eljön az idő, amikor többé nem hitben, tükör által homályosan, hanem *szemtől szembe* fogja meglátni őt. Ez az idő az örökkévalóságban következik be. Isten a hit ismerése által szoktatni akar arra az időre, amikor majd szemtől szembe láthatjuk őt, úgy, amint van. A hívő ember hitében van fogya-tékosság, hite által nem tud minden kérdésre megfelelni, ott van a hit mellett a hitetlenkedés homálya, de ott van fölötte az ígéret is, hogy mindaz a homályosság, amely nyomon kíséri a hitet, egyszer szerte fog oszlani és az örökéletben meglátjuk az Urat úgy, amint van. A hit tehát túl utal önmagán és felkészít az Isten még teljesebb *látására*, amely az örökéletben lesz a mienk.

IV. Az egyház.

Végül szólanunk kell az *egyházról*, mint az igazi keresztyén vallás követőinek, a vallásttevők seregének társaságáról. Nagyon jól kell látnunk, hogy a keresztyénség nem valami szervezet nélküli szabad mozgalom, vagy általános jellegű szellemi irányzat, olyan, mint az idealizmus, marxizmus, kantiánizmus, vagy romantizmus. A keresztyénség, vagy keresztyén vallás határozott keretek és szervezetek között élő és ható valósága az életnek. A keresztyén vallás egyházi vallás. Ma különösen szokás arról beszélni, hogy a keresztyénség egyházi értelmét és fajtáját nem fogadjuk el, de a keresztyénséget valljuk és vállaljuk krisztusi értelme szerint. A nemrég tartott u. n. Targumureşi Találkozó hangzott el egy felszólaló ajkán az a kijelentés, hogy ő a keresztyén vallás krisztusi értelmét elfogadja, annak egyházi értelmét azonban nem. Erre mi azt feleljük, hogy a keresztyénség krisztusi értelme szerint egyházhoz kötött vallás. Krisztus egyházat alapított, hogy abban gyakorolják hivei a maguk vallásukat. Az egyház nélküli keresztyénség nem krisztusi keresztyénség. Ezt már egyszer jól meg kell tanulni. Határozottan vallották a reformátorok is, hogy akiknek az egyházuk nem anyjuk, azoknak Isten nem lehet Atyjuk.

* Lásd lapunk f. évi 1. számát.

Isten Igéje és Szentlelke által ébreszti fel és erősíti meg a keresztyén vallás hiveinek hitét és a hívőket ő maga kapcsolja össze az egyházban. Ez az egyház nem valami magasabb rendű, vagy ideálisabb társaság. *Az egyház keresztyén értelme szerint első sorban a mindenek előtt maga a keresztyén gyülekezet*, ahol az emberek naponta összegyűlnek és hallgatják az Igét, veszik a szakramentumokat, könyörögnek és énekkel dicsérik az Urat. Az egyház, amelyikről a keresztyén vallásban szó van és amelyikhez a keresztyén vallás szervesen hozzá van kötve, nem a csillagok felett van, hanem itt a földön. Az egyház éppen arra való, hogy amíg el nem jön Istenországa a maga teljes dicsőségében és hatalmában, amíg itt az életben alája vagyunk rekesztve a bűn hatalmának, abban Isten szüntelen biztatást adjon nekünk arra, hogy nem ez a föld a mi igazi hazánk, hogy itt a földön felkészüljünk arra az életre, amely ezután vár reánk. Ezt a gondolatot másképpen úgy lehet kifejezni, hogy *az egyház itt a földön a mennybe ment Krisztusnak földi teste*. Az egyház lényegét tehát egy ellentmondás alkotja: a *mennyei Úr földi teste*. Az egyházhoz annyira hozzátartozik a földiesség, bűn, világiasság, hogy csak Isten bűnbocsánata által tud megélni. Ne gondoljuk, hogy eljön az az idő, amikor a földi egyház annyira tökéletessé teszi magát, hogy csak hívő emberek lesznek benne. Az igazi keresztyén értelemben vett földi egyházban elkerülhetetlenek a harcok és háborúságok, amelyek egyházban békesség van, ott nem munkál Isten mindent megítélő, mindent megújító, szüntelenül többre és többre sarkaló Igéje. Mondottam, hogy az egyház alapját egy kibékíthetetlen ellentmondás képezi: az egyház a mennyei Krisztus földi teste. Ez a kibékíthetetlen, feloldhatatlan, megszüntethetetlen ellentmondás az, a mi miatt mindig feszülésnek, belső harcnak kell lennie a keresztyén egyházban. Ahol a gyülekezetnek nincsenek egyre élesebb problémái, ahol jótékony egyhangúság terjeng a hivek fölött, ott nem érzik az egyház igazi valóságát, az egyházi élet elkerülhetetlen feszülését a tökéletes Krisztus és a tökéletlen, bűnös emberek között. Természetesen ezzel nem mondtuk azt, hogy az egyházban akármilyenféle harcnak joga és alapja van. Távol áll tőlem annak igazolása, hogy az egyházban joga van mindenkinek a maga szájára és egyéni érdekei szolgálatában harcot indítani. Az egyházi harc mindig azért folyik, hogy a gyülekezet minél engedelmesebb és alkalmasabb szolgája tudjon lenni Krisztusnak. Isten embereit az egyház iránti féltő szeretet emészti és ez a szeretet kényszeríti őket arra, hogy az egyház tagjait és intézményeit minél közelebb vonják isteni fejéhez, Krisztushoz. A gonoszszágnak pedig az a természete, hogy még az egyházban sem akarja megengedni Krisztus diadálát, maga akar úr lenni a

mennyei fejnek, Krisztusnak (földi teste fölött). Maga a reformáció sem volt más, mint ilyen harc, amelyik egy korban döntő győzelemre vitte Isten ügyét az egyházban. A reformáció ennek mintájára örök problémája az egyháznak. Lényege nem más, mint érvényt szerezni Isten Igéjének az egyházban, az egyház igazi hívő tagjait segíteni oda, hogy ők legyenek az egyház szolgái, újabb és újabb intézményeket létrehozni, hogy azokban az Ige minél szélesebb körű terjesztése történhessen.

Az egyház létjogát az adja, hogy benne Isten Szentlelke munkál, hogy kiválasztott gyermekeit az igehirdetés által összegyűjtse, együttartsa és szolgálatra küldje.

Az egyház az a hely, ahol Isten Igéje hat és ahol Isten Igéjének hatása nyomán felfakad, megerősödik és munkába áll a keresztyén hit.

Egyházra addig van szükség, ameddig a hit határa és érvénye kiterjed. Ahogy a hitet, a hit tükrő által való homályos látását a világvégén felváltja a szemtől-szembe való látás, ugyanúgy az idők végén az egyház helyét is elfoglalja Istenországa. Ahogy a hit készít elő Isten szemtől-szembe való látására, ugyanúgy a tökéletes világrendnek, Istenországnak is az egyház az előkészítője, útegyengetője, más szóval előhada. Isten közeledik a világ felé, hogy azt kivonja a bűn és halál hatalma alól. A világ felé közeledő Istenországnak előhada, az egyház már megérkezett a világba, itt van az egyház és abban már megkezdődött és folyik Istenországnak előkészítése. Istenországa közeledik a világ felé, már harsog az Úr trombitája, szól az Ige szava az egész földön, Istenországa közeledik a világ felé, mert mindenütt vannak hívő keresztyén emberek, akik hitükben, tükrő és homályosság által ugyan, de már látják ennek az országnak körvonalait és annak eljövételére felkészítik magukat és felkészítenek másokat is. De megvan az egyház életének a másik vonatkozása is, nemcsak Istenországa és az örökkévalóság közeledik azon át a világ felé, hanem mi magunk is az egyházon át jutunk be Istenországa, az szül bennünket újjá és vezet be az örökkéletbe.

V. Istenországa tekinte alatt.

A keresztyén vallás református felfogása szerint Igéhez, hithez és egyházhoz kötött valóság. Ez a vallás azonban túl utal az Igén, hiten és egyházon magára az élő Istenre, a keresztyén vallás Istenről, az ő munkájáról és az ő országáról való vallomástétel, bizonyosságtétel. Ez a vallás egészen földi dolog, csak addig van rá szükségünk, amíg itt a földön élünk, amíg el nem jön Istenországa. Akkor Istent nem az igehirdetés tükrében, hitünk homályosságában, hanem szemtől-szembe látjuk, úgy amint van. Akkor nem egyházzal, a mennyei Krisztus bűn ellen harcoló földi testéről beszélünk többé, hanem Isten teljesen készen-

levő országáról. A keresztyén vallás ideje Krisztus visszajövetelével véget ér, mint ahogy akkor véget ér az igehirdetés, a hit és az egyház is. A keresztyén vallás tehát előre mutat és töredékesen kifejezi azt, ami ezután lesz. Minden vonatkozásában arra figyelmeztet, hogy amit ő nyújt, az nagy ajándék, de még nagyobb ajándékok vannak azok számára eltérve, akik a keresztyén vallás ajándékainak elfogadása által még nagyobb ajándékok elfogadására készülnek fel. A keresztyén vallásnak ez az önmaga fölé, Isten felé való fölmutatása és önmaga elé Istenországára való előretétele teszi komollyá a keresztyén vallást, amely előkészít az Isten előtt való személyes megállásra és felkészít Istenországára teljes dicsőségben való megjelenésére. Minél komolyabban vesszük a keresztyén vallásnak ezt az önmaga fölé és önmaga elé való mutatását, annál komolyabb és igazabb lesz a keresztyén vallásunk itt az időben és az

annál több belső békét, megújulást, igazi tisztaságot ad nekünk és annál munkásabb és szeretőbb testvérekké tesz a közösségi életben és annál kérielhetetlenebb és bátrabb katonává tesz Isten ügyének. Ahol a vallásnak ez az értelme és felfogása kivesz, ott a vallás hamis vallás lesz és annál kevesebb belső békét és külső gyümölcsöt fog teremni, minél ügyesebben akarjuk ezt a magunk elgondolása szerint saját hasznunkra és mások javára emberi elgondolásaink és terveink szerint felhasználni.

Azért hát, míg el nem jön az utolsó nap, amikor szemtől szembe látjuk az Urat és teljes tökéletességében jelenik meg Istenországára, éljünk a keresztyén vallás igazi ajándékaival: az igehirdetés, a hit és az egyház javaival, hogy így keresztyén vallásunk valóban Istenről való hitvallástétel jelentse és mi reformátusok igazi keresztyének lehessünk.

László Dezső.

Levélrészlet.

Kedves Barátom! . . .

. . . legutóbbi leveled vétele után sokszor eszembe jutottak soraid: „Szeretném, ha programmat részletesen megírnád. Annyit jelezte, hogy Bibliával a kezében, látogatni fogsz. Hogyan csinálod? Sajnos, a teológia annyira tudományos, hogy lenézi a gyakorlati fogásokat, pedig igen fontos dolog volna a lelki munka technikájával foglalkozni.“

Részletes programot adni nem könnyű dolog, mert a gyakorlati „lelki munka“ annyira az élethez kötött és annyira függ külső kereteiben, módszerében egyfelől a mindennapi élet változásaitól, hogy könnyen megeshetik: ami itt jó, az Nálad nem felel meg, vagy ami ma még alkalmas keret és forma, holnapra már érvényét veszti. Általában az a tapasztalatom, hogy a legtöbb terv vagy elgondolás *spontán* adódik. Jó, ha úgy tudjuk az ilyen spontán megnyilatkozást nézni, mint *Istennek konkrét útmutatását*. Eppen ezért legfontosabbnak tartom, hogy Isten előtt *imádságban* (még pedig nem csak egyéni imádságban) hordozzuk az egész munkát. A látogatások és beszélgetések lefolyásáról csaknem lehetetlen előre tervet készíteni. Ez még abban az esetben sem könnyű, ha az illető személy vagy család időileg éppen valami különös esemény hatása alatt olyan rendkívüli helyzetben van, ami alkalmas kiindulópont lehet a beszélgetésre. (Pl. betegség vagy lelki-egyensúly-hiány, vagy valami nagy öröm vagy bánat.) Legteljesebb azt tehetem meg, hogy a meglátogatandók névsorát állítom össze valamilyen *irányító elgondolás* szerint, de itt is okvetlen előnyben kell részesíteni azokat, akiket az „*itt és most*“-elv kényszerítése előtérbe állít. Vannak, akiknek meglátogatása halaszthatatlan, másoknál talán várni kell kissé. Megtörténik, hogy nem kell elővenni a Szentírást, mert akkor és ott éppen nem időszertű. Viszont más helyen nagy bűn volna azt elmulasztani.

Általában azt látom minden munkánkra nézve: Úgy kell berendezkednünk, hogy *a konkrét esetek alkalmánál feltaláljuk magunkat*. Nem annyira technikai fogásokra és receptekre van szükségünk mint sokkal inkább önálló kezdeményezésre és találékonyságra. Minden emberi lélek és minden közösség más. Mindig az adott helyzetre kell nézni. A recept sablon és nem sokat ér.

Attól pedig, hogy speciális helyzetünkben el ne merüljünk az élet apró eseményeiben és részleteiben s felszínen tudjunk maradni, éppen *a tudomány* őrizhet

meg. Hála Istennek, hogy a teológia *annyira tudományos, hogy felszínen tud tartani*; bár emellett semmiképpen sem hiszem, hogy lenézne az életet, csak éppen hogy *a technikat fogások kitervelése nem az ő feladata*. De viszont más oldalról az élethez mégis csak köze van, még pedig annyira köze, hogy nélküle *el sem képzelhető* semmiféle igazi és helyes gyakorlati munka, mert *a dolgok elvi és elméleti tisztázásának meg kell előznie minden gyakorlati megindulást*. Amíg ez a tisztázási folyamat végbe nem megy, vagy legalább is minden lehető apparátussal meg nem indul, levegőbe építünk minden technikai tudás mellett is. Viszont, ha ez a fundamentum-lerakás megtörtént, megnyílik a lehetőség a további építésre. A tudomány akkor tölti be hivatását, ha *egészen ennek a fundamentum-építésnek szenteli magát*, tehát, ha minél *tisztább és elvibb magaslaton jár*. Másfelől azonban minél *tisztább és elvibb magaslaton jár*, annál *biztosabb bázisa* tud lenni a gyakorlati életnek és munkának. Nem ad tehát kész, befejezett tudást és recepteket a gyakorlati életre, de megadja *a lehetőséget* arra, hogy általa eljuthassunk egy olyan alapra, amelyen állva az egyes konkrét esetek gyakorlati megoldásai alkalomszerűen bekövetkeznek.

A mi feladatunk tehát nem az, hogy kész recepteket várjunk a gyakorlati munka megindításához (talán nagyon sok esetben és nagyon sok ideig éppen ez volt egyik legkomolyabb akadálya evangéliumi munkánk megindításának), hanem az, hogy *intenzív módon bekapcsolódjunk a teológiai tudományok tanulmányozásába*, esetleg művelésébe. Nem úgy van, hogy a tudomány megszünt számunkra azzal, hogy kiléptünk az életbe, hanem úgy van, hogy a ma is létező, *sőt állandóan fejlődő* tudomány fundamentumaira kell állanunk és akkor egyszerre megoldódnak a gyakorlati élet problémái. (Feltéve, ha teljes lélekkel állottunk oda.) Más szavakkal: nem úgy van, hogy kötelező tanulmányozásaink, vagy legalább is tanulásunk éveiben kaptuk a tudományt és most várjuk hozzá a használati útmutatókat, hanem úgy van, hogy a tudományunk sajátunkká kell válnia, még pedig olyanformán, hogy *mi magunk is tanulmányozzunk és közben keressük a magunk számára speciális helyzetünk és munkánk gyakorlati konkrét megoldásait és alkalmazzuk is azokat a magunk iniciatívájára . . .*

Munkádra Isten áldását kérve, szeretettel ölel barátod: N—n.

Sztárai Mihály.

A világháború utolsó esztendejében, 1918-ban Európa minden színpadát bejárta egy megrázó erejű dráma, mely Jézus életének történetét mutatta be. A budapesti Városi Színházban magam is megnéztem e dráma előadását s mondhatom, sohasem fogom elfelejteni. A színház bejáratánál ki volt írva, hogy mindentéle tetszésnyilvánítás szigorúan tilos. Ennek meg is volt a hatása, mert a közönség oly csendben lépett be a nézőtérre, mint a templomba s mindenki siri csöndben várta az előadás megkezdését. Amint elhangzott a gongütés, a függöny még nem ment széjjel, csak valami furcsa, misztikus moraj indult meg, melyből: nyögés, sóhaj, zokogás, kétségbeesés és átkozódás — hol erősödő, hol gyengülő — hangjait lehetett kivenni. Mindnyájunk idegein valami hideg borzongás futott végig s mindannyian kétségbeesve néztünk a színpad felé, hogy vajjon micsoda vérfagyasztó látványban lesz részünk?

Egyszer csak szétrepül a függöny. A kulisszák Jeruzsálem falait ábrázolják. A színpadra pedig egymásután rohannak be valami toprongyos, kiénegett, fekete-lyekkel borított ember-roncok. Az előbbi misztikus moraj most fortisszimóba csap át. A nagy zürzavarból egy éles hang csendül ki: „Nem, nem bírom tovább!” Es — mint az árvíz — megindul a panaszáradat: Óh Jehova! Tekints le reánk! Ne ostorozz tovább minket! Hiszen bűneinkért már eléggé megszenvedtünk! Hazánk letiporva, templomaink meggyalázva, házaink lerombolva, családi tűzhelyeink feldulva! Testvér a testvér ellen támad! Sorainkat az éhínség és a fekély pusztítja! Óh, te rettenetes Jehova! Meddig sújtasz még kegyetlen ostoroddal?

Es a nagy zürzavarban útat tör magának egy ember. Elnémul a tömeg és mindenki a jövevényt bámulja. Es megszólal a jövevény: Emberek, térjetelek meg, mert közeledik Istennek országa. Ime, örömhirt hozok néktek: nemsokára jó egy ember, aki megvált benneteket minden szenvedéstől.

Ezt a megrázó és áralmas képet mutatta Magyarország is a mohácsi vész után. Az ország nyugati részét az osztrák armádia, középső részét a pogány török hadak pusztították. Az ardeali fejedelemséget pedig a pártviszályok és politikai gyilkosságok emésztezték.

„A hatalmas főurak önzése, lelketlen pénzahháza és köpenyeforgatása: minden jogrendi és erkölcsi alapot megsemmisített. Nem volt semmi szent és tiszteletes. A törvény csak papiroson volt meg, mert a gyakorlatban az ököljog divott...”

Mind e viszonyok mélyen megrendítették a haza sorsán aggódó szíveket, mert mindezekben az Isten méltó büntetését látták. „Bűneiért sújtja az Isten a magyart”, ez a zsidó eredetű mondás hangzott a házában kelettől-nyugatig.

De miként egykor Zsidóországban, úgy itt is támadtak próféták, akik felemelték szavukat, hogy ment-sék, ami még menthető.

Ezek a magyar próféták: a *reformátorok* voltak, akik azt hirdették, hogy vissza kell térni a Jézushoz, az egyszerű és alázatos Krisztushoz, akinek nem kell biborpalást, nem kell arany trónus, mert ő minden királyok felett való, nem kell hármas korona, mert az ő fejét a töviskorona glóriája borítja.

Es megindul a reformátorok nagyszerű munkája, nem törőve az előítéllettel, az ezernyi akadállyal, az üldöztetéssel és szenvedéssel: bátran és hősiességgel haladtak előre a kitűzött cél felé. E hős reformátorok közt is a leghősebb egy Ferenc-rendi barát: Sztárai Mihály volt, aki hittérítő munkájával, zsoldárköltészelével és úttörő irodalmi munkásságával a reformátorok között a legelső helyet vívta ki magának és arany betűkkel írta be nevét a magyar irodalom történetébe.

Lássuk tehát közelebbről, hogy ki volt Sztárai Mihály?

Előre kell bocsátanom, hogy Sztárai életrajzát pon-

tosan megírni szinte lehetetlen, mert sem születési, sem halálzási körülményeit ezidőszert még senki sem tudta megállapítani.

Reformátori és különösen irodalmi munkásságáról már hiteles adatok, sőt kéziratok maradtak fenn. Az idevágó forrásművek áttanulmányozása után mégis megkísérlem legalább megközelítően megrajzolni Sztárai Mihály életét.

Sztárai a legnagyobb valószínűség szerint Zemplén-megye Sztára nevű községében, 1496-ban született. Hogy kik voltak a szülei, nem tudjuk, csak annyi bizonyos, hogy már gyermekkorában bekerült a Ferenc-rendi páterek sárospataki zárdájába. Itt elvegezvén a papi pályához szükséges tanulmányokat, továbbképzés végett Olaszországba, Páduába ment, ahol egy híres humanista főiskola működött. Itt nemcsak a studiumokat végezte el, hanem alapos kiképzést nyert a költészetben és a zenében is, melynek később igen nagy hasznát vette. Páduából a sárospataki zárdába tért vissza. Nemsokára ezután Pálóczi Antal, zempléni főúr udvari papja lett s ilyen minőségben urát 1526-ban elkísérte a gyászos emlékü mohácsi csatába. Pálóczi az ütközetben elesett; Sztárai visszatért Sárospatakra és Perényi Péter főúr szolgálatába szegődött. Az udvari papság mellett természetesen továbbra is megmaradt a Ferenc-rendi zárdá kötelekében. Hogy mi történt tovább Sztáraiival, azt Bertalanffy Pál, jezsuita páter leírásából tudjuk meg. Eszerint 1527-ben Sárospatakon a franciskánusok ismét a már előregedett Pécsváradi Gábor pátert választották meg tartományfőnökké. Majd így folytatja Bertalanffy az ő leírását: „A pataki franciskánusok közül is többen hitehagyottakká s az új tévelygés követőivé lettek némelyek, kik a klastromot elhagyták.” Megállapítható tehát, hogy az úgynevezett hitehagyottak — kik között volt Sztárai Mihály is — az öreg Pécsváradi provinciális főnöksége idején vonultak ki a klastromból és tértek át az új hitre. Érdekes az a lelki motívum, amely Sztárait az áttérésre indította. A bibliából tudjuk, hogy Saul, a későbbi Pál apostol úgy tért meg, hogy a damaszkusi úton egy jelenést látott. Az Üdvözítő jelent meg előtte vakfőldiában s csak ennyit mondott: „Saul, Saul, miért üldözsz engem?” Es Saul megtért s a legbuzgóbb apostollá lett.

Luther Márton pedig úgy tért meg, hogy őt felháborította az Isten kegyelmével való visszaélés: a pénzen árult bűnbocsánatot. Ez a felháborodás készítette őt a hit megújítására.

A magyarországi reformátorok legtöbbször a külföldről hozta a reformáció eszméjét.

Sztárai nem járt külföldön, nem látta és nem hallotta Luthert, de olvasta a 95 tételt, amit Luther ki-segezett a wittenbergi vártemplom ajtajára. Neki elég volt ennyi is. Lelkének csendes vize háborogni kezdett. Csakhamar kinyíltak a szemei s úgy érezte, hogy neki nincs mit keresni többé a római egyházban. Szíve-lelke most már a reformációhoz vonzotta. Hogy a lelki átalakuláskor milyen érzelmek viharzottak át az ő lelkén, azt csak most, utólag tudjuk megérteni, átérezni és méltányolni, mert ebből a lelki viharból és megtisztulásból született meg a szent elhatározás, hogy felcsap a reformáció elszánt bajnokának.

Levetette tehát a szerzetesi csuhát és Kopácsi István szerzetes társával együtt nemcsak hogy áttért az új hitre, hanem mindjárt hozzá fogott a reformáció munkájához. Mindenekelőtt Sárospatak népét térítették meg. Maga Perényi Péter, főúr is áttért, ki a már majdnem teljesen kiürült Ferenc-rendi zárdát átadta a reformátusoknak. Így született meg a sárospataki református főiskola, melynek élére Kopácsi István állott, míg Sztárai a gyülekezet aranyházájú prédikátora lett. Nemsokára meg is nősült, feleségül vévén Bánóczi István özvegyét, akivel néhány évig boldog családi életet élt. A szerető hitves azonban nemsokára elhalálozott,

ami Sztáira oly nagy hatással volt, hogy nem kívánt többé ott működni, ahol minden az ő eltűnt boldogságára emlékeztette. Elkésérlte még az is, hogy ura: Perényi Péter az osztrák császár fogságába esett, aki ráterítte kezét Sárospatakra is. Most már elhatározta Sztárai, hogy inkább elmegy a törökök által megszállott területre, mintsem az osztrák császár alattvalója legyen. Hű neje sírjától s fogságban sinylődő urától elbúcsúzóval, útra kél, mert izzó magyar lelkét húzza-vonza „nemzeti nagy létünk nagy temetője: Mohács”, ahol első ura és pártfogója: Pálóczi Antal pihen a közös sírban s ahol elbukott a haza színe-virága s a melynek következménye lett a haza háromfelé szakadása.

Elmenvén Mohács gyászmezejére, eszébe juttatja Ezékiel prófétának Izrael feltámadásáról szóló jóvendőlése: XXXVII. Rész, 4. vers: „És monda nékem: Prófétájj e tetemek feől és mondjad nékik: Ti megszáradt tetemek, halljátok meg az Úr beszédét.”

5. vers: „Igy szól az Úristen ezeknek a tetemeknek: Imé én bocsátok ti belétek lelket és éltek.”

7. vers: „Prófétájj azért, amint meg vala parancsolva nékem: és mikor profétálnék, lón zúgás és imé indulás és egybe menének a tetemek, mindenik tetem az ő teteméhez.”

Mohács mezején, a 25.000 magyar vitéz tömegsírja felett lengedező szellő azt súgta neki, hogy most reá vár Ezékiel próféta feladata: Feltámasztani az elesettek csontjaiból a magyar nemzeti önutatot és feléleszteni az élők lelkeiben hamvadó hitet és bizodalmat.

Körülnézett tehát, hogy Mohács környékén hol találhatna egy állomást az ő missziójának betöltésére? Ezt a helyet csakhamar meg is találta. A Baranyamegyei Laskó város népe hívta meg a vándor profétát, megválasztván őt prédikátornak 1544. tavaszán.

Itt a törökök által megszállt országgrészben kezdte meg, illetve folytatta hittérítő munkáját Sztárai.

Nevét csakhamar szárnyára kapta a hír, úgy, hogy a hívek még messze földről is tömegesen zarándokoltak a laskói templomba az ő meghallgatására. Nem is csoda, mert Sztárai nemcsak lángoló prédikációival, hanem főleg gyönyörű hangján énekelt zsoltáiraival valóssággal elbűvölte a hallgatókat. Ugyanis, mielőtt prédikált volna, néhány saját szerzeményű zsoltárt intonált. A gyönyörű éneklés annyira meghatotta a híveket, hogy mire a szentbeszédre került volna a sor, a hangulat elő volt készítve, a lelkek meg voltak nyerve. Nem csoda, ha a hívek mind nagyobb és nagyobb számban tódultak a templomba s az új hit rohamosan tért hódított. Csak természetes, hogy a szerzetesek ellentámadásba mentek át, de Sztárai sem hagyta magát. A török megszálló hatóság részvételével három nyilvános vallási vitát rendeztek és pedig Vaskaszentmártonban, Valkó és Vukovár városokban. A vita alkalmával egyik oldalon a szerzetesek, másik oldalon Sztárai beszélt. Valóságos lelki ütközetek voltak ezek és csodák-csodája, mindig Sztárai került ki győztesen. A legutolsó vallási ütközet 1551-ben, pünkösdkor, a vukovári zsinaton zajlott le, mikor „a legyőzött ellenfelek némelyike rémületében rejtke helyet keresvén, asszonyok által teknő alá hagyták magukat bujdatni.”

A vukovári rákok meg is énekeltek ezt a mulatságos esetet, mondván: „Popge pod koritom, pod trojam senom.” Azaz: „Teknő alatt pap vagyok, három asszony ül azon.”

A vallási viták nem ötletszerű veszekedések voltak, hanem komoly, ünnepélyes közgyűlések, melyeken a polgári hatóság is megjelent s a vita végén kimondotta a döntő ítéletet.

A török megszálló hatalom képviselője szintén részt vett a vallási vitákon, hogy hivatalos hatalmával megakadályozza az esetleg kirobbanható tetlegességeket, de egyébként nem törődött a kultur-harccal. Neki egyformán „gyaur” volt a katolikus is s a protestáns is. Hivatalos stílusában „hiábavaló szertartás”-nak nevezte a keresztények istentiszteletét. A törököknek ezen nem-törődőmsége csak használt a reformátusoknak, mert

legalább semmi sem akadályozta az új hit terjesztését.

Sztárai lángoló lelkesedése és fáradhatatlan munkája csakhamar 120 egyházközséget szervezett meg, melyekből a baranyai egyházközséget alakult ki. Ennek első előjárója — mai kifejezésünk szerint: püspöke — Sztárai volt, de ezen minőségben is megmaradt laskói lelkésznek.

Debrecenben 1551-ben nagy református gyűlést hívtak össze. Sztárai is elindult, de megragadta az alkalmat, hogy útközben meglátogassa a Tiszán-túli egyházakat. Legtöbbet időzött Gyulán. Debrecenben 1551. őszén le is zajlott a nagy református összejövétel, ahonnan Sztárai visszament Baranyába, de egyelőre nem vállalt eklézsiát. Állandó lakhelyet sem választott, mert folyton úton volt: szervezte, igazgatta és irányította az új egyházközségeket. Laskóra Sztárai újdíjával 1554-ben Szegedi Kiss Istvánt hívta meg a gyülekezetet, akit — mint püspök — Sztárai iktatott be ünnepélyesen a hivatalába.

A tolnai gyülekezet Tövisi Mátyás, lelkész halála után Sztárait hívta meg lelkésznek, aki a meghívást el is fogadta. Még innen is igazgatta az egyházközséget, de egyévi megfeszített munka után belátta, hogy ez a keltős munka az ő öregedő erejét felülmulja. Megismervén közben Szegedinek kitűnő tehetségét és rátermettségét, rábirta őt arra, hogy vegye át tőle a püspöki tisztet. Sztárai ezután csak a tolnai gyülekezetnek élt. Akadt is dolga bőven, mert Tolnában még a katolikusok voltak többségben, akik mindent elkövettek, hogy a protestánsokat kiűzzék a városból. A főtemplom is a katolikusok kezén volt s a protestánsok kénytelenek voltak az istentiszteletet a városvegi kápolnában tartani. Abban az időben a tolnai katolikus eklézsia lelkésze: Józsa, domokosrendi szerzetes volt, aki fölment a budai basához, hogy panaszt tegyen a protestánsok ellen és kiűzesse őket Tolnából. De Khadim Ali basa nem bántotta a protestánsokat, sőt elrendelte, hogy a főtemplomot a két felekezet közösen használja. Először a katolikusok miséztek, utánuk a protestánsok vonultak be. Természetesen Józsa páter minden prédikációjában a „tévelygőket” támadta, ámde Sztárai sem maradt adósa. Mindig beküldött egy tanuló fiút a misére, aki lejegyezte Józsa páter beszédjét. Sztárai ezután átvette a jegyzetet, nagyszerűen felépített, gyönyörű és lelkes beszédekben vágott vissza a páternek. Később a templomot közfalal kétfelé rekesztették, külön bejáratral s így a két felekezet külön-külön tartotta a maga istentiszteletét. A katolikusok azonban Sztárai buzgó apostoloskodása révén annyira megfogytak, hogy végül ők szorultak ki a városvegi kápolnába.

Sztárai 1553-tól 1558-ig működött Tolnában. Ebben az évben Szegedi Kiss Istvánt Laskóról Kalmáncsehíbe hívták meg lelkésznek, mire a laskóiak, akik mindig rajongtak Sztáraiért, utána mentek Tolnára és nagy diadallal visszavitték Laskóra. Hogy Laskón újból mennyi ideig működött, biztosan nem lehet megállapítani, csak annyi bizonyos, hogy 1570-ben már a pápai gyülekezet lelkésze volt. A legújabb időben előkerült a soproni levéltárból Sztárainak egy levele, amelyet Pápáról 1570. febr. 7-én küldött Sopronba. Ebben megköszöni, hogy meghívták Sopronba prédikátornak. Igéri, hogy mi helyet az útak járhatóbbak lesznek, azonnal meglátogatja hű magyarjait s vagy ő maga marad köztük, vagy más alkalmas egyént fog közülük rendelni. De aztán még sem ment el, megmaradt Pápán.

Sztárai egyik életrajzírója: Ember Pál azt írja, hogy Sztárai Debrecenben is működött papi, sőt püspöki minőségben. De erről nincsenek hiteles adataink s így az a valószínűbb, hogy Sztárai, mint pápai prédikátor fejezte be áldásos életét, valószínűleg 1580-ban, 84 éves korában.

Elmondhatjuk Sztáraiáról, hogy olyan volt, mint a vándormadár. Nem tudott egy helyen sokáig megmaradni. Valami belső ösztön üzte tovább és tovább, hogy keresse föl a veszélyeztetett helyeket és vigye el a zso-

lozsmák fönséges zengését, az Isten hamisítatlan ígését s a megváltó Krisztus vigasztalását.

A reformáció és a magyar irodalom szolgálatában olyan szolgálatot fejtett ki, melyről nehéz megállapítani, hogy vajjon a kezdeténél tanusított-e nagyobb bátorságot, vagy folytatása közben szívósabb kitartást, vagy vége felé bámulatraméltóbb lelkesedést?!

Sztárai előtt Pál apostol eme mondása lebegett: „Semmiel sem gondolok, az én életem is nékem nem drága, csak elvégezhessem örömmel az én pályafutásomat“. El is végezte a nélkül, hogy a hosszú pályán valaha is megtántorodott volna.

És most vizsgáljuk meg Sztárai munkásságát! Sztárai elsősorban *reformátor* volt s a reformátorok közt is a legkiválóbb. Alapos theologiai képzettsége, bámulatos lángesze, tősgyökeres magyar beszéde és költészete, meggyőző ereje, gyönyörű hangja és kitűnő humora: olyan fegyverei voltak, amelyekkel mindig fölényes győzelmet aratott. Egymaga majdnem több egyházat reformált meg, mint a többi reformátorok együttvéve. Ő volt a római egyház legfélelmeesebb ellenfele.

Sztárai azonban nagy hazafi is volt. Bár politikával nem foglalkozott, de eszménye a magyar nemzeti kormány volt, szemben az osztrák császári tartománypolitikával.

Es most beszéljünk Sztáraitól, mint költőről.

Igaz, hogy Sztárainál a költészet nem cél, hanem csak eszköz volt a reformáció szolgálatában, de azért elmondhatjuk, hogy ezen a téren olyan sokat és szépet alkotott, hogy ezzel a magyar kultúra történetének legkiválóbb alakjai közé emelkedett. Ugyanis a XVI. században Balassa Bálint mellett ő a magyar költészet legkiválóbb képviselője.

Költészetében nemcsak a lírai, hanem az epikai, sőt a drámai ágazatot is művelte. Érzelmi költészete: kizárólag a vallásos líra. Dávid Zsoltáiraiból 16-ot fordított le szabadon, ami úgy értendő, hogy a zsidó vonatkozású mondatokat keresztyén kifejezésekkel helyettesítette. Zsoltáiraiban tehát nem az Ó-szövetség dalnoka, hanem a keresztyén hit egyik szolgája, a reformáció egyik bajnoka, a háromféle szakadt és megalázott Magyarország egyik gyermeke. Nem csoda, ha szavait megértették, vallásos felhevüléseit s hazafiúi keservét mélyen átérték: nemcsak kortársai, hanem a következő nemzedékek is. Ezen zsoltárokat aztán ő énekelte a legszebben.

A 16 zsoltár mellé még 5 dicséretet is alkotott, melyeknek szövegét is, zenéjét is ő írta.

Az epikai, azaz az elbeszélő költészet terén 5 nagyszabású művel gazdagította az irodalmat. Ezek a következők:

1. Illés próféta és Akhab király.
2. Holofernes és Judit asszony.
3. Athanasius püspök.
4. Historia Cranmerus Tamás érsekről.
5. A legújabbban felfedezett költemény: „Az Isten-félt Eleazár papról és a Kegyetlen Antiokhus királyról való história.“

Ezek közül a legsikerültebb a Holofernesről szóló költemény, amely még a Tinódi Lantos Sebestyén hasonló című versét is felülmúlja.

Epikai költeményei: komoly, nagyszabású alkotások s hogy terjedelmükről is legyen némi fogalmunk, megemlítem, hogy pl. Az Athanasius históriája 1570 sorból, azaz 314 strófából áll.

A drámai költészet terén Sztárai eléggé meg nem becsülhető úttörő munkát végzett. Drámai művei közül kettőt ismerünk és pedig:

1. „Comedia de matrimonio sacerdotum“, mely a papok házasságát tárgyalja. Sajnos, ebből csak egy kis töredék maradt fenn. Ellenben teljes egészében megvan:
2. „Az igaz papságnak tükrö“ című dráma. A darab rövid meséje az, hogy egy katolikus és egy református falusi bíró vitákoznak, melybe beleszólnak mindkét valláson levő más szereplők is, köztük még a pápa is s a vége az, hogy a katolikus bíró is áttér a református hitre.

Sztárai ezen két művével — miként előbb említém — úttörő munkát végzett, miért is a hálás utókor őt a „magyar drámaírás ősatyja“ címmel tisztelte meg.

Sztárai életének utolsó éveit titokzatos homály fedi. Nem lehet tudni, hogy hol prédikált utoljára és hol énekelte el hatyudalát? Nem lehet tudni, hogy volt-e valaki mellette, aki lefogja szemét a nemes lélek elköltözése pillanatában? Szinte észrevétlenül siklott át a földi pályáról az örökkévalóságba.

Úgy tett, mint az önzetlen dalnok, aki — miután bűvös dalával minden bűnt, bajt és betegséget meggyógyított, ismeretlen erdőbe temetkezett, hogy: „soha ne tudja senki meg, ily éneket ki zenge?“

Idézzük még egyszer lelki szemeink elé Sztárai nemes alakját, amint csendes, nyári estéken kiül a laskói templombomb tetejére és saját hegedűje kísérete mellett éneklé bele a néma éjszakába gyönyörű zsolozsmáit.

Messze hangzó és varázslatos volt az ő éneke, mint a jerichói kúrt, melynek zengésére leomlottak az álszenteskedés és erkölcstelenség Szodomájának kőfalai.

Ha Dévai Bíró Mátyást „magyar Luther“ névvel tisztelték meg kortársai, akkor Sztárai Mihályt megérdemli föltűnik, hogy őt a „magyar Kálvin“ jelzővel tüntessük ki.

Tárca Bertalan.

KÉZ A KÉZBEN

Az Ifjúsági Keresztyén Egyesület Szénior Osztályának rovata.

Rovatvezető: László Dezső.

Az odorheim megyei széniorosztály találkozója.

Januárban 14-én gyűltünk össze találkozóra. Meghallgattuk az őszi aiudi konferencia részletes beszámolóját. Örvendtünk annak, hogy a központtal való kapcsolatunk megerősödött. Az aiudi határozatokhoz készséggel járultunk hozzá.

Végrehajtottuk a tagokra vonatkozó revíziót, azaz csupán azokat irtuk be tagoknak, akik vállalták az öszszefüveteleken való részvételt és tagdíj-fizetést. Ezidőszert 18-an vagyunk: 10 lelkészi és 8 világi tag. Tervbevitük, hogy magánbeszélgetés útján új világi tagokat próbálunk megnyerni. Továbbá kimondtuk, hogy a serdülő-munka beindítása végett egy u. n. *Serdülő-alapot* létesítünk, amelynek segítségével konferenciát vagy szeretetvendégséget rendezünk serdülő ifjúságunk részére ott, ahol épen a legnagyobb szükség van erre.

Új könyvek. Tagjaink figyelmébe ajánljuk *Dr. Imre Lajos: Hívás és élet* c. új könyvét. Ara 150 lei és *László Dezső: Az anyaszentegyház élete és szolgálata* c. sajtó alatt levő munkáját. Ara 90 lei. Megrendelhetők lapunk kiadóhivatalában.

A Bibliát teljes egészében legelőször japán nyelvre ezeltől 75 évvel, vagyis 1863-ban dr. Bettelheim Bernád János a kalandoséletű hittérítő magyar orvos fordította le. Bettelheim nemcsak a keresztyénség, hanem az egész *Jéher faj* érdekében felbecsülhetetlen munkát végzett a Távok-Kelet leghatalmasabb birodalmában: Japánban, oly időben, amikor európai csak életveszély között időzhetett az országban és hozzá még új tanokat is hirdetett.

Feketicen a szegényügyi tanács a presbiterek látogatásai alkalmával feljegyzett segélyre szorulókat meglátogatta, a szükségletet megállapította s ennek alapján a szegények segélyezésére lisztet, tejet, fát, ruhát szavazott meg.

Irodalom és Művészet

Kornélia. (Egy anya küzdelme.)

Irtá: A. van Hoogstraten-Schoch. Fordította: András Tivadar. Cluj, 1937. 283 old. (Ára 80 lej, kapható Egyházkerületi Iratterjesztésünkben.)

A vallásos tárgyú vagy éppen evangélikus célzatú regények, elbeszélések száma nem nagy, még kevesebb az olyan, amelyek valóban az evangélium szellemét lehelik, de az meg éppen ritka, amelyek ezt tolokodás, tukmálás nélkül tennék.

Ezek közé a ritka könyvek közé tartozik *Kornélia*.

Egy anya élet-halál harca ez. Tüdőbajt kap s Hollandiából Svájcba megy hároméves gyógykezelésre, mely alatt, főként a fertőzés elkerülhetése miatt, nem is látja családját. Egyedüli támasza, vigasza az evangélium, mely mellett hűségesen kitart s egészségét is visszanyerve, megy haza végre családjához. Ám azokat teljesen elidegenedve találja: az ura, ha a hitvesi hűséget nem is szegte meg durván, az üzleti érdekből társnak fogadott nőhöz lelkileg már közelebb áll, a három év alatt nagyot nőtt s a lelki nevelést nélkülöző gyermekek szinte egész idegenek anyjuk számára. A regény valójában annak a csendes harcnak a mindvégig lebilincselő leírása, ahogyan az elárvult asszony visszahódítja magának családját. *Az imádkozásával!*

A könyvben feltárul előttünk a keresztyén létező alig különböző finom elhajlás a világ felé éppúgy, mint a helyes keresztyén élet útja. S mindezt előadja a szerző, anélkül, hogy kirívó lenne s a tiszta evangélium követeléséből csak egy jöttányit is engedne.

A fordítás munkájára a legjobb, amit mondhatunk, nem érzik rajta, hogy idegenből van átvittelve: alig van benne itt-ott kisebb magyartalanság. Sok-sok ilyen könyvre van szükségünk, hogy néptünket szórakozásában is Isten útjára szemléltessük.

Egyházkerületi Iratterjesztésünk áldozatot nem kimélve, szép kiadásban hozta ki ezt az olvasmányt, ajándéknak kiválóan alkalmas kötetet. Reméljük, hogy ezt a könyv gyors elterjedése is igazolni fogja. *H. J.*

Az átalakult Pásztortűz.

Ugy szellemben, mint formában is átalakítva került az olvasók elé legrégebbi ardeali irodalmi és művészeti lapunk, a Pásztortűz ez évi első száma. Az eddigi nagy negyedréte formával szemben visszatért a régi nyolcadréte alakhoz. Ezáltal könnyebbé és tetszetősebbé vált a lap alakja és olvasása. Külső formájában, finom papírjában, élénk illusztráció anyagában hasonlóvá lett a magasszínvonalú külföldi magazinokhoz. Izléses címlapját Bányai Ferenc ref. lelkész felesége, Parádi Erzsébet rajzolta, akinek írásával lapunkban is találkozunk.

Az első szám tartalmából kiemelkedik lapunk szerkesztőjének, *Tavaszy Sándornak* Az irodalom, mint nemzeti létforma c. cikke, *Áprily Lajosnak* hozzá dedikált költeménye: *Veletek vándorolgotok*, *Kovács László* Babits Mihályról, a költőről írt rajza, *Babits* két verse. *Vásárhelyi Z. Emil* A tus művészeiről emlékezik meg.

Különös érdeklődésre tarthat számot *K. Nagy Lajos* clujai színészek bucuresti expedíciója c. nagyobb leírása, amely a régi magyar kultúrtörökvések egyik érdekes epizódját örökíti meg. Gazdag szépirodalmi anyag és szemle mellett különösen kedves *Járosi Andornak* a kétszázéves Robinsonról írt és gazdagon illusztrált cikke. *Dr. Szabó T. Attila* A regölés szokásáról ír nagy szak-tudással és művészi ábrázoló erővel. Ujabb rovatok: *Természetjárás, Otthon, Egészség, Keresztretjévény.*

Az újjászervezett Pásztortűz méltán megérdemli a közönség támogatását, hogy ne csak a szerkesztők elgondolásában, hanem a közönség kezében is azzá legyen, amivé tenni akarják, az ardeali magyar családok pótolhatatlan havi lapjává.

A lap mellett ott találjuk az egész régi gárdát: *Reményik Sándor* főszerkesztő, *Császár Károly* felelős szerkesztő, *Kéki Béla* szerkesztő; ez utóbbi ízlését és szerkesztői szaktudását dicséri a lap új formája.

A havonta megjelenő lap évi előfizetési ára 500 lej. Kiadóhivatal Cluj, Str. Baron L. Pop 5.

Olvasóinknak legmelegebben ajánljuk az új Pásztortűzet, mert benne az igazi keresztyén magyar szellemet fogják megtalálni.

L. D.

Dr. Imre Lajos: „Hivatás és élet“.

Ez a nagy hittel és hivatással megírt harminchat tanulmányt, predikációt és előadást tartalmazó könyv nem hiányozhatik senkinek az asztaláról, aki a modern hitélet kérdéseivel foglalkozik, de egyben azoknak könyvtárából sem, akik vezérlő erőt akarnak meríteni maguknak az élet útvesztőjéhez. *Ára 150 lej.* A pénz előzetes beküldése mellett portómentesen küldi a Minerva Irodalmi és Nyomdai Műintézet Rt. Könyvosztálya, Cluj, Str. Baron L. Pop 5.

Előfizetési felhívás.

A husvétii könyvpiacra fog megjelenni „Az Anyaszentegyház élete és szolgálata” c. theologiai magántanári dolgozat, amely az egyház egész élet- és munkarendjét feldolgozza. Munkám kiadásával az volt a célom, hogy abban a zavart helyzetben, mely ma uralkodik az egyház életét és munkáit illetően segítséget nyújtsak azoknak, akik komolyan veszik egyházunkhoz való tartozásukat és egyházban való szolgálataikat. Munkámban arra törekedtem, hogy az új reformatori theologia szempontjainak érvényesítésével mutassak rá az egyház egész életére és minden munkájára. Ebből a szempontból dolgozatom az első kísérlet a magyar theologiai irodalmon belül.

Könyvem az alábbi öt nagyobb részre oszlik: I. Theologiai alapvetés. II. Az egyházzól. III. Az egyház (igehirdetés, szeretetszolgálat, egyházi fegyelmelés, egyházkormányzás, az egyház theologiai munkája). IV. Az egyház munkáiról. V. A gyakorlati theologiai alapkérdései.

A könyv kb. 180 oldal terjedelemben fog megjelenni finom papíron, izléses kivitelben. Az előfizetőknek 90 lej, bolti ára magasabb lesz. Magyarországon 350 P., Csehszlovákiában 25 ck., Jugoszláviában 35 dinár az előfizetői ár. Utánvételezés mellett a portót külön felszámítjuk, ami a könyv árát nagyon megrágtatja, ezért lehetőleg előre küldjük be az előfizetési díjat. Könyvem árát azért szabtam olyan alacsonyra, hogy azok, akik mélyebben is érdeklődnek az egyház élete és munkája iránt, azt könnyen megszerezhessék.

Előjegyzések és előfizetések legkésőbb március 15-ig az *Iffjú* kiadóhivatalába küldendők. (Cluj, Ref. Theologia, Calea Marechal Foch 38.) *László Dezső* ref. koll. vallástanárral, theol. m. tanár.

HIREINK

Új élet magyariöldön. A Kálvin-téri református férfiak köre február 15-én, havi összejövedele alkalmából Matolcsy Mátyás képviselőt látta vendégül, aki a fenti címen tartott előadást. Rámutatott arra, hogy a gyermekszaporodás csökkenése Magyarországon az eddigi arányokat véve alapul 1960-ra oda érkeznek el, hogy a magyarság fogyó néppé változna. Ennek természetesen anyagi okai is vannak. A 9 milliós magyarság részére csekély mennyiségű hasznos javak állnak rendelkezésre. Igen alacsony a nemzeti jövedelem. Egy lélekre évente 420 P jövedelem esik. Ennek az értéknek megoszlása rendkívül egyenlőtlen. Nagyon kevés rétegnek biztosítja a nyugateurópai nívót. Hét millió a népességből, annak tehát 81 százaléka fejenként 290 P átlagos jövedelemből él. 1,5 millió polgári társadalom évi jövedelme fejenként 1060 P általában. Fél-száz ezernyi rétege van a társadalomnak, amelynek évi jövedelme fejenként 18.000 P. Nagyon érdekes a cukorfogyasztást illyelemmel kíséni. A polgári társadalom fejenként évente 25 kg. cukrot fogyaszt, a szegény nép 1,5 kg. cukrot. A probléma: növelni kell a nemzet termelését és előmozdítani a nemzeti jövedelem helyesebb elosztását. Nem nőne a jólét, ha a meglévő csekély nemzeti jövedelemnek helyesebb arányban való elosztásáról gondoskodnának csupán; kérdés tehát, hogy a mezőgazdasági és az ipari termelés fokozható-e? A jelenlegi birtokmegoszlás mellett a mezőgazdasági termelés 30 százalékkal kisebb eredményt mutat fel, mint amennyi más termelési rendszerrel elérhető volna. A kistűzem többet termel, mint a nagyüzem. Az ugaron levő földek is egynegyed millió holdat tesznek ki. Érdekes összehasonlítani azt a világot, ahol kisbirtokosság dolgozik ugyanolyan nagyságú földterülettel, ahol nagyüzem, nagy gazdálkodás van, pl. Ceglédet a Pallavicini uradalommal. Az ipari termelésnek legnagyobb problémája az, hogy nincs vevőközönség a termelt cikkekre. Az ipari munkabér címen kifizetett összeg jóval lassabban emelkedett, mint a tőkeszolgáltatásra jutó rész. A vásárló erő nem növekedett arányosan. Dr. Matolcsy Mátyás a megoldást gyökéres és erőteljes földbirtokreformban, a munkabér rendezésében s emellett az adóteher arányosabb elosztásában látja.

A nagy érdeklődéssel fogadott előadást Zakar Ferenc ügyvezető alelnök köszönte meg. Utána a férfikör társasvacsorája volt, amelyen dr. Szalánczi Károly presbiter beszélt arról, hogy a református keresztyénségnek hitvallónak és bátornak kell lenni, ha egyszer megismerte a feladatait és történelmi parancsait. Szádeczky-Kardoss Lajos, Serényi Gusztáv szólaltak még fel a vacsorán

Tertullianus egykori egyházi atya így buzdította a korabeli nőket: „A keresztyén öszinteség legyen arcotok fehér színe és pirosítója legyen a könnyen piruló szemérem. Szemeteknek a szerénység adjon mélységet. Ajkatok legszebb bibora a hallgatóság lesz; fülbevalótok

az Isten igéje, nyakatok legszebb bibora az Úr Jézus igája. A női kéz ékessége: a varrás és kötés, a lábat kedvessé az otthon őrzése teszi. A legszebb bibor: a szemérem s a legszebb fehér köntös: az ételszentség. Így szebben fogtok ragyogni, mintha aranyba öltöznének.“

Jugoszláviában, amint az ottan megjelenő „Magvető“ református egyházi lap írja: „A jó multkor három új lelkész a vizsgáztató bizottság előtt a hivatalos esküt letette. Egyik közülük néhány nap mulva levelet írt a püspöki hivatalba, hogy ő nem tudja elfelejteni azt a mély hatást, amit reá az a szent és nagy esküt tett, amit eddig nem ismert s amit szeretne örökké maga előtt látni, a Bibliájába beleírni, szeretne üveg alatt berámáztatni, hogy a szobája falára akassza s örökké maga előtt lássa. Valóban szent és nagy fogadások hangzanak el a lelkészek esküjében.

Minden lelkipásztornak szüksége van rá, hogy naponként újból elolvassa.

De olvassák el ne csak a lelkipásztokok, hanem olvassák el hiveink is. Tudják meg belőle, mit fogadott lelkipásztoruk Isten színe előtt. Nem embereknek szolgálatára, hanem Jézus Krisztus szolgálatára esküdött fel. Nem tehet tehát semmi olyat, amit egyik-másik egyháztag érdeke vagy hiúsága talán megkívánna, de ami Jézus Krisztus szolgálatával ellenkeznek.

A lelkipásztornak is javára válik, ha tudja, hogy a gyülekezet ismeri az ő esküjét. Egy ezer szemű élő test, amely vigyázza minden szavamat, minden lépésemet... jaj nekem, ha megbotránkozatom a Krisztus testét!

Olvassuk el alázattal, olvassuk el félelemmel és rettegéssel a lelkészek szent és nagy esküvét!

Én esküszöm az élő Istenre, aki Atya, Fiú és Szentlélek, teljes Szentháromság, egy örök igaz Isten, hogy lelkészi hivatalomban, amelyre most véglegesen kibocsáttattam, a mi Urunk Jézus Krisztusnak hűséges szolgálója leszek. A teljes Szentírást szorgalmasan tanulmányozom, szimbolikus könyveinket, u. m. a Második Helvét Hitvallást és a Heidelbergi Kátét tiszteltben tartom, Isten igéjét mind alkalmas, mind alkalmatlan időben anyaszentegyházunk hitelvei szerint tisztán és igazán hirdetem. A sákrámentomokat egyházunk rendtartása szerint szolgálattatom ki. A gyülekezelemhez tartozók tanítására s gyermekelknek református keresztyén vallásunkban való nevelésére nagy gondot fordítok. A tiszta erkölcs fenntartásán buzgón munkálkodom, e végből szükség esetén az egyházi fegyelmet Isten Igéje és az egyház törvénye szerint presbitertársaimmal együtt személyválogatás nélkül gyakorolom, viszont, ha embert gyöngeségből magam vétenék, az egyházi jenyítéknek magamat alávetem. A szegények, elhagyottak, betegek gondját felveszem. Egyházunk törvényes szabadságát és függetlenségét fenntartani és megvédeni kötelességemnek ismerem, egyházi és iskolai ügyekben csak törvényes felsőbbségem rendelkezéseit teljesítem. Beszédemmel, tanítással, mindennemű munkámmal, példaadásommal, egész életemmel Isten országának terjesztésére s református keresztyén anyaszentegyházunk építésére törekszem. Lelkeszi pályámat nagy ok nélkül el nem hagyom s az igaznak ismert református keresz-

tyén vallást sem félelemből, sem adományért, sem világi gazdagságért, sem egyéb tekintetért meg nem tagadom. Isten engen úgy segítjen. Amen.“

A világmisziói konferenciát az 1938. év őszén eredetileg a kínai Hangcsau-ban akarták megtartani, de a kínai-japán háború miatt Indiában, a Madras melletti Tambaramban, a madrasi Christian College épületében lesz december 10—30. között. Mintegy 450 delegátus vesz részt a világyűlésen. Az öt földrész számos keresztyén egyháza jelentette be részvételét. A konferencia fő témája: „Az egyház lényege“ lesz, tekintettel a távolkeleti országokban és Afrikában a külmiszió munkája által keletkezett újabb protestáns egyházak éleikérdéseire. Ezért a gyűlésen különösen a bennszülött egyházak képviselői jelennek meg nagyobb számban. A konferencia alap gondolatát öt témakörben tárgyalják: 1. Az egyház hitalapja. 2. Az egyház bizonyosságtevése. 3. Az egyház belső erői. 4. Az egyház a környező világhoz viszonyában. 5. Az egyházon belüli szorosabb együttműködés lehetőségei. — A megbeszélések anyagát a különböző országok keresztyén vezetői gondolkodói és egyházi szakférfiai készítik elő annak az öt éves munkatervnek alapján, amelyet a nemzetközi misziói tanács dolgozott ki s a madrasi világgkonferencia éppen ennek az öt éves munkatervnek lesz a gyűpontja. Az összeült világyűlés jelentőségére mutat, hogy a fiatalabb és a régebbi egyházak vezető személyiségeinek ad találkoztót és ezáltal Jézus Krisztus világegyházának megerősödését munkálja.

Harangokat első ízben Pál, nolai püspök használt 409-ben. Az a magyarázata annak, hogy a harangot olaszul „nola“-nak nevezték, vagy „Campagna“-nak, mert Nola püspöke a római Campagnában élt. A harangot minden valószínűség szerint a régi rómaiak is ismerték, Plinius és Suetonius szerint „tintinnabulae“ név alatt.

Angliában egyházi és világi körök egyaránt nagy hévvel vitáznak azon, vajjon fenntartsák-e a régi hagyományos tilalmakat, melyek a vasárnapi táncot, színház és mozilátogatást és a többi szórakozást akadályozzák, vagy pedig az európai kontinens szokása szerint szabad teret engedjenek a vasárnapi szórakozásoknak. A kérdéshez hozzászólt Edgar Rogers bockingi dékán és ezeket mondotta: Alapnélküli azoktól a veszedelmektől félnek, melyek azzal járnának, ha Angliában is bevezetnék a „kontinentális vasárnapot“. Az emberek Angliában is éppúgy szórakozást keresnek vasárnap, mint a kontinensen. Én csak azt kívánom, bárcsak annyi igazi vallásosság volna nálunk, mint a kontinens országában.

Feketicسن a szegényügyi tanács a szegénysorsú betegek házi ápolásához két vándorkosarat rendezett be. Egyiket felnőtت betegek, a másikat csecsemők részére. A vándorkosarakban a következő felszerelés van: 6 lepedő, 12 párna-huzat, 12 törülköző, 2 paplan kalikóból, 1 paplanhuzat, 2 gummilepedő, 6 női ing, 6 férfi ing, 6 gyermek ing, 6 fiúgyermek ing, 18 csecsemő

ing, 18 csecsemő rékli, 34 pelenka, 3 pólya vánkos huzattal, 2 ágylát, 1 beñtő kanna, 1 tömlő, 1 jégtömlő, 1 jejtámasz, 1 mosdótlát, szappan, lysoform, szublimát, körömkefe, 4 borogató ruha, 3 keresztlepedő, 1 légpárna.

Afrikában 141 millió lakosból 3 millió protestáns, 2 millió római katolikus, 50 millió mohamedán, 84 millió pogány és 2 millió az egyéb vallásfelekezetekhez tartozó.

Newyorkban 1580 templom van. Betegeiről 150 kórház és 200.000 orvos gondoskodik. A lakosok 22 nyelven beszélnek.

Sziám. E távol keleti független birodalomban tíz olyan falu van már, melyben keresztyén egyházközség van benszülött lelkipásztorral. Vasárnapi iskolát is tartanak fenn ezek, azonkívül egy-egy evangélistát, akit a szomszéd, még pogány falvakba küldenek misziói munkára. A szidmi evangéliumi egyházak misziónlátó, pogány honfitársaikért felelősséget érző egyházak.

„Senkit sem szabad olyan eskütételére kényszeríteni, mely lelkiismereti meggyőződését bármilyen módon sérti“. A cseh-szlovák parlament törvényalkotó bizottsága mondotta ezt ki a polgári törvénykönyv esküszakasza tárgyalásánál. Minthogy a katolikus egyház képviselői aggodalmaskodtak az eredeti esküszöveg miatt, a bizottság elhatározta, hogy háromféle esküszöveget iktat törvénykönyvbe:

I. A mindenható és mindentudó Istenre esküszöm, hogy minden hozzám intézett kérdésre igazat fogok mondani és semmit el nem hallgatok. Isten engem úgy segítsen. (Azok számára, akik valamilyen vallásfelekezet tagjának vallják magukat.)

II. Becsületemre és lelkiismeretemre fogadom, hogy minden hozzám intézett kérdésre igazat fogok mondani s semmit el nem hallgatok. Isten engem úgy segítsen. (Azok számára, akiknek vallása tiltja az esküvételét.)

III. Esküszöm, hogy minden hozzám intézett}kérdésre a tiszta igazságot fogom válaszolni s semmit el nem hallgatok. (A felekezetnélküliek számára.)

Az eskü elmondása alatt a jobb kezét a szívére teszi a tanu.

Lengyelországban egyik német egyházi lap hosszabb cikkben panaszkodik a lengyel fennhatóság alá került sziléziai német evangélikusok erőszakos beolvasztásáról. A 15 évvel ezelőtت még 30.000 lelket számláló evangélikus egyházi kisebbségnek már csak a romjai vannak meg s egymást éri a régi német lelkészeknek a lengyel állam területéről törtéñd kiutasítása. Így fest a német-lengyel jóviszony a valóságban.

Az üldözött orosz egyház vezetősége Jugoszláviában ülésezik. Az ülés nyilatkozatot akar eljuttatni a világsajtóhoz, amelyben feltárja az oroszországi vallás-üldözések borzalmaít.

Szovjetföldön letartóztatták a két utolsó evangélikus lelkészt. Így az orosz földön élő másfélmillió evangélikus most már teljes lelkigondozás nélkül maradt.

Szerkesztésért felel: DR. TAVASZY SÁNDOR.

Nyomatott a „Grafica“ könyvnyomdában, Cluj.